

ДНЕВНИЦИ И СПОМЕНИ
ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

**ДНЕВНИЦИ
И СПОМЕНИ
ЗА ИЛИНДЕНСКО-
ПРЕОБРАЖЕНСКОТО
ВЪСТАНИЕ**

ИЗДАТЕЛСТВО НА ОТЕЧЕСТВЕНИЯ ФРОНТ
СОФИЯ-1984

ХРИСТО УЗУНОВ

Роден в Охрид през 1879 г. Син на учител — активен деец на Българското възраждане в Македония. Завършва българската гимназия в Солун. Учителствува в Охрид. Активен деец на ВМОРО — член на районното околийско революционно началство в града. Допринася извънредно много за масовизирането и укрепването на организацията в Охридско и Стружко. Делегат на Смилевския конгрес през април 1903 г. в Битолския революционен окръг. По време на въстанието районен войвода и член на Охридското революционно горско началство. След въстанието член на окръжното ръководство на организацията в Битоля. Инструктор и ревизор на четите в Охридско, Стружко и Дебърско. Загинал геройски с цялата си чета на 24 април 1905 г. при с. Цер, Демирхисарско.

БЕЛЕЖНИК НА ХРИСТО УЗУНОВ

ЗАБЕЛЕЖКИ ПО ОРГАНИЗАЦИЯТА В ОХРИДСКО И СТРУЖКО

Организацията в Охр[ид] и Стр[уга] датира от 1894 г. За развитието ѝ послужиха основаването на нед[елни] у[чилища] в Охрид и Струга.

Основатели в Охрид били: Никола Филипчев, [Лев] Огнянов.

В С[тру]га [Александър] Чакъров, [Антиноген] Хаджов*

В Охр[ид] през [18]94/95 [г.] вървяла бавно, така също и в С[тру]га.

През [18]96 г. в Охр[ид] се усилва и върви с бързи крачки до 25 май 1897 г., когато се затвори нед[елното] у[чилище], вследствие на това, че [митрополит] Григория, като виждаше в групирането на охр[идската] интелигенция свой противник, пожела да съкруши касата на недел[ното] у[чилище] и да разедини интелигенцията. Той постигна това чрез Олга.**

От 25. V. [18]97 до 5. VIII. [1]898*** охридската интелиген-

* Имената са дадени с шифър.

** Псевдоним на Лев Огнянов

*** В оригинала погрешно вписано „908“

ция стоя разединена и преследваха се едни други.

От основ[аването] на К[омите]та в Охр[ид] до 25 V [18]97 г. организа[цията] се представляваше от бюро състоящо [се]:

Председател . . * . . . .

Секретар . . . . .

Касиер . . . . .

През тоя период в града бяха основани групи (изключително мъжки), а селата бяха в зародиша на пробуждението си. Първо организирани села бяха Ботун, Лешани, Върбяни, Лактине, Велмей и Годивье.

Първото организира го А[ргир] Маринов, а останалите Узунов през 1896 година. Когато на 5. VIII. [18]98 всред града Мет[одий] Патчев уби сърбомана—предател Дим[итър] Гърданов,² духът на гражданите се повдигна, стана причина за сплотяване между разединената интелигенция. По повод убийств[ото] затворени бяха М. Патчев, Ив. Групчев, К. Пърличев и аз. На Велика сряда 1899 г. последните трима бяхме освободени, а първия осъдиха на 15 год. затвор. Освободен беше 1902 год. м. юни, престоя 2 мес[еца] в Охрид; пратихме го при лерин[ския] войвода Марко, престоя при него до средата на о[ктом]вр[и] и, след което биде назначен за прилеп[ски] войвода, и предаден в Кадино село от Станка. Биде убит на 25. III. [1]903 заедно с още 6 четници.

Повод за сплотяването на интелигенцията е дало събирането на волните помощи за подържката ни в затвора. През същата 1898 год. м. септем[ври] дойде в Охр[ид] Д. Груев, за да помири партиите, но не сполучи. Сформира бюро, състоящо от [Владимир] Бояджиев, [Александър] Чакъров, Андрей Христов, [Никола] Филипчев, [Никола] Заров и доктор [Георги] Николов**

До края на същата [18]98 г. бюроту изключително се занимаваше с въпроса на затворниците.

В началото на [18]99 год. от същото бюро бяха основани няколко групи.

Селата през [18] 98 год. бяха съвсем занемарени. В Горна Дебърца за [в]сичките села се разпореждаше Смиле Войданов от Лактине, а в Долна Д[ебър]ца свещеник Васили поп Ангелев от Лешани.

Нови успехи нямаше, но просто запазваха горе-доле духа на старите работници.

През същата [18]99 год. в септем[ври] бе сформирано ново бюро, състоящо се от [Владимир] Бояджиев, [Иван] Групчев, [Александър] Чакъров, Андрей Христов. Работите подкачиха в добър ред.³ Сформираха се групи, терористич-

* Имената не са написани

** Имената са дадени с шифър

[на] група и се посветиха няколко женски. Тури се основа на месечен внос между работниците.

Тогава аз бях посредник между бюрото и селата. По селата уредиха се селски бюра, терорист[ични] групи и се извършиха няколко убийства.

През същ[ата] година обиколих за първи път цялата Г [орна] и Д[олна] Дебърца.⁴ Главни станции бяха Лакт[ине] и ман[астира] „Св. святих.“

С[труж]ко, както и Охр[идско] през [18]96 вървя бавно, през [18]97 по-успешно и там влияеха охридск[ите] партизанств[а] (козните на Фил[ипчев]).

През 1898 съживиха се доста. По повод убийството на Гърдана и те оказаха материална помощ. Сформируваха групи, терористич[ни] групи и уредиха месечни вносове. През 1899 г. Стр[уга] усили се доста повече от Охридско.

Дават представления за усилване народния дух. Тая тактика започнаха от 1897 год.

С[тру]га в същото положение стоя и през 1900 г.

Царуваше пълен ред. През 1900 год. разнесоха се разписки, юлий, помежду у[чите]лите, у[чител]ките — 1/6 от заплатата им и започна се раздаването на разписки в Охр[ид] и Стр[уга].

Първата разписка в Охр[ид] 25 лири т[урски] на Ст[ефан] Р[адичев] (зеха му се в разстояние на 2 години).

През същ[ия] м[есец] с[ептем]ври стъпих като член в Охр[идското] бюро състоящо се от Андрей Христов, [Александър] Чакъров, [Лев] Огнянов, [Иван] Групчев и аз.

Преустройхме от тогава мъжките групи, уредихме женска група, терористи. Купихме един [револвер] и го поверихме на Н. К., който ни служи до [1]902 лято за куриер до Рес[ен] и Битоля.

1901 в Охр[ид] до началото на с[ептем]ври остава същото бюро. По разните села формируваха се бюра. В Д[олна] Д[ебър]ца работите се водеха от п[оп] Василя Рус... и поп Б... от с. Бел...* в Г[орна] Д[ебър]ца Смиле Войданов, Гюрчин Кемалов.

Открития канал⁵ за оръжие през 1900 г. работи. С доставянето на оръжието съживяваше се духът между града и селата. Разписките вървят от ред, прилагат се тер[ористични] наказания, образуваха се 4 ж[енски] групи до юни.

Духът е бодър. Заседанията в групите ставаха седмично.

Курниерската служба напредна. Волни помощи.

На 24-и юни формирува се чета за Охр[идско] и Стр[ужко]. Четата потегли от [манастира] „Св. Пет[ка] вечерта на Иван [ов] ден.

* Имената не са написани от автора.

Първата чета ръководеше се от Тале Горанов, родом от Прилеп. Другари му бяха:

1. Рампо Пешков от Прилеп
2. Миладин [Голев] от Ърбино
3. Деян Димитров от Лакт[ине]
4. Милош [Богданов] от Лакт[ине]

С образуването на четата настъпва нов живот в целия район.

Четата стоя под ръковод[ството] на Горанов до края на август същ[ата] год[ина]. При четата прикомандировахме четници от разните села, за да свикват на чет[нишки] живот. Горанов бе човек горд, кокетлив, красноречив, малко опитен, свойств[ен], неговото красноречие накара народа да го уважава и да го почита като светия, но по-късно се компрометира. Неговото първо компром[етиране] се състоеше в изпъжд[ане] от четата на Здравка. 2) извъндерната му страхливост за разбиването на дебраните. 3) опитът му да обезчести една жена. 4) отстр[аняването] му от Охр[идско] в Д[емир] Хисар[ско]. 5) грубото му отношение спрямо другарите. 6) вироглавството му спрямо Охр[идското], Стру[жкото], Рес[енското] и Бит[олското] нач[алство]. От С[миле]во в края на авг[уст], където се скарва с другарите му и избягва оттам с Цвет[ко] Стоянов от Ябл[аница] и се озовава в Охрид. Оставените чет[ници] избират си за вр[еменен] вой[вода] Тасета Христов. Бит[олското] нач[алство] реши да се убие, но ние го помилвахме. Пратихме го в Елб[асан], за да поддържа канала за оръжие. Там развали канала. Правителството го узна. Заловиха ни доставниците. Горанов дойде в Стр[уга]. Заплашва стр[ужкото] нач[алство] с убийство, отидох и го докарах в Охрид. И тая му грешка простихме, като го задържахме в Охрид. И тая му грешка простихме, като го задържахме в Охрид. Прати заканителни писма на Донча [Кецкаров] и Олга [Огненов] Осъд[ихме] го на смърт. Дойде Никола Петров вместо него. Аз, Никола и Горанов заминахме за Бит[оля]. И [Георги] Попхристов, [Анастас] Лозанчев и аз изследвахме Горанова. Изброих му погрешките. Не можеше да се оправдае, а само плаче. Простихме му смърт[ното] наказ[ание].

Каза му се, че ще бъде пратен в Бълг[ария] на ком[итетски] разн[оски]. Иска да предава. Осъжда се на смърт и М[етодий] Патчев го удавя в Прилепско. Охр[идския] район длъжи на Горанова организирането на доста села (Ботун, Лешани, Куратица, Брежани, Злести, Лакт[ине], Върб[яни] Турье, Мр[аморец], Сливо, Сбъжди, Ържаново, Яблан[ица], Глбоч[ица], Т[аш] М[оруница], Вехч[ани], и Вишняни). Във всички поменати села образува бюра, кур[иерска] служба и тер[ористични] групи.

От организи[рането] на четите в Охр[идско] и Стр[ужко] може да се каже, че започна същ[инската] организация за Охр[идско] и Стр[ужко].

До края на [1]901 Охрид бе в същ[ото] положение с бодър дух и с увелич[ение] на групите от двата пола, терористи, материални средства, набавянето на материални средства С[тру]га също. Никола Петров зае ръковод[ството] на четата в Охр[идско] и Стр[ужко] на 28. XI. [1]901 в с. Велгощи. Аз го представих. Тасе се обижда. Избраното бюро за м[иналата] г[одина] [1901] до септем[ври] 1902 г. Деятелността на бюрото бе усилена в същото направление. Революционна библиотека⁶. През 1901 до я[нуари] 1902.

Никола Петров организира след[ните] села: Рамне, Вел[гощи], Кон[ско], Елш[ани], Пеш[ани], Търп[ейца], Люб[анища], Св. Наум, Тутем, Косел, Дол[но] и Гор[но], Лак[очерей], Вапила, Свинища, Реч[ица], Плаке, Сируля, Треб[инище], Мисл[дежде], Лъж[ани], Драсл[ейца], Присов[яне], Локов, Селце, Буринец, Безево, Нерести, Бърчово, Оровник. На [в]сякъде уреди сел[ски] бюра, тер[ористични] гр[упи], касата, стражите, упраж[нения] с оръжие, събиране пари за набавяне оръжие. Той стоя в Охр[идско] и Стр[ужко] до н[оем]ври 1902 и работи чистосъвестно, по подстрекател[ството] на поп Хр[исто] (Страхил) биде опятнен пред четниците му. Бунтът в града под Дойчина. В негово време извършиха се доста убийства на предатели и турци. Района се раздели на 4 части:

I Охр[идски] — ръководител Никола [Митрев] с [в]сички села от Бреж[ани] и Куратица до Св. Наум

II Гор[на] и Дол[на] Дебърца — Деян Димитров (Лактине)

III Малесия — Тасе Христов (Присовяне)

IV Дримколски — Цв. Стоянов (Ябланица)

Организацията в 1902 от разделянето района на 4 части достигна апогея на своето величие.

1. Уредиха се постоянни сел[ски] бюра
2. Касата
3. Куриер[ска] служба в пълне*
4. Терорист[ическа] (изстребл[ение] на шпиони)
5. Волни помощи
6. Стражите
7. Съдопроизводството (още 1901 г.)
8. Взаимно спомогане и отиване на помощ при заобикалянето на народ[ните] чети.
9. Търсене източници на въоръжение и канали
10. Правене упражнениа с оръжие

* В смисъл уредено напълно

Никола [Петров] преместен в Битолско. Вместо него поп Христо [Иванов Търгов] от Велгощи (Страхил).

Забел[ежка]: от 1902, 19 януари до 25 февр. [1]903 бех затворен.

Понеже при залавянето ми бюрото бе непълно, защото полични съображ[ения] през септем[ври] и окт[омври] ноември сам водех организацията доп[ол]нително бюрото с Донча, Цветинов, Чучупейков образувах и десетически съвети и специална комисия за съдене състояща [се] от Н. Чакъров, Букур[ещлиев] и Пре...*

Струж[ко] прекара също така в оживление и достигна духа в пълно съзнание. След негово арестуван[е] бюрото бе състав[ено] както следва:

1. Олга [Лев Огнянов] — председател
2. Н[аум] Чакъров — секретар
3. [Антон] Кецаков — касиер
4. Г[урко] С[авинов] — нач[алник] на тер[ористи] и десет[ници]
5. [Наум] Цветинов — посредник със сел[ските] кур[иери]
6. [Наум] Златарев —
7. [Климент Зарев] Чучупейков — иконом, складчик.

Искат да кажат, че той, Страхил, узнал от негде, че бил осъден на смърт от н[ачал]ството и вследствие на това бил отчаян. Това трябва да е най-вярно, защото Страхил след като си заминал Никола често пъти падал е в меланхолия и отчаяние и това трябва да е било вследствие на това, че той подкопа авторитета на Никола Русински пред четата, който пък се отнасял най-другарски спрямо него и най-доверено. Вижда се, че съвестта го е мъчила. В сражението при Конско на 14-и януари 1903 г. под ръководството на Страхила, четата състояла се е от следующите четници:

1. Поп Христо от	с. Велгощи,	войвода	Забележка: убит и докаран в Охрид
2. Алек[сандър] Джиков	Охрид,	секретар	изхвърлил си пушката
3. Гри[гор] Скендеров	„	старшия	
4. Христо Илиов	Велгощи	„	
5. Паунко Георев	Лешани	четник	ранен в главата от камени
6. Митре Георев	„	„	ни
7. Тодор Георев	Свинища	„	
8. Наум Печешков	[Горни] Косел	„	
9. Христо Стефанов	Злести	„	

* Неразчетена дума

10. Ев[тим] Котев	Охрид	„	
11. Ник[ола] Митрев	Елшани	„	
12. Нове Йованов	Злести	„	
13. Сандре...	Опейнца	„	
14. Нове Новевски	Велмей	„	убит, погребан в Охрид
15. Кърсте Трайков	Косел	„	„
16. Григор Секулев	Велгощи	„	ранен, след няколко дена умре
17. Климе...	Елшани	„	ранен, оздраве, убиха го на 20. VII. 1903 г.

Освен тези четници в същото сражение били са убити и следните селяни:

1. Спасе Цветков от с. Конско
  2. Стоян Кърстев „
  3. Тасе Ченков „
- убити от аскера

Сражението е започнало... след обяд и траяло...* От това сражение, макар и да не знаем точно загубите на неприятеля, но почти [в]сички уверяват, че жертвите са между 40—50 души. Трябва да е верно, защото за погребението им били закарани 47 рогатни [добитък]. Предателят не се знае кой е и вследствие на това остана ненаказан.

Макар и да претърпехме поражение, но духът за отмъщение растеше между народа и останалите чети.

По повод това сражение арестуваха се *сума селяни от Конско и Елшани. Биение до смърт. Трима умряха в затвора. Народът дава лептата си. Духът по-бодър. Няколко дена след туй сражение четниците Ал. Джиков, Григор Скендеров, Митре Георев, Наум Пачешков, Христо Илиов, Хр. Стефанов, Евт. Котев, Нове Йонов и Сандре от Опейнца, като са останали без войвода отишли да се прикрият в с. Избиша (Ресен[ско]), където се удариха повторно през същия месец. Заловиха ги Митрета, Наума и Христо Илиов, които в м. март бяха амнистирани. В същото сражение участвувала част от Ресенската чета под ръководството на Пенча,* който през [1]902 год. от нашия район биде преместен и назначен секретар на [Славейко] Арсова. Същия район временно се ръководи от Никола Митрев — Елшанеца.

Между народа владее голямо оживление и съзнание на духа. Въръжаването става бърже. Доказва в Охридско на ревизия [Тома] Давидов⁷. Свиква сел[ските] начал[ства] и

* Псевдоним на Веле Илиев.

** Непопълнен от автора текст.

им съобщава, че въстанието ще бъде същ[ото] лято. Отиде и в Малесията.⁸ Срещата ни в Куратица [бе] на 14. III. вечерта и 15 с. м. до обяд. Бяха [Иван] Нел[чинов], [Наум] Цвет[инов], [Наум] Зл[атарев]. Излизането ми на 14 от Охрид. При обикалянието Давидов прави упражн[ения] със селските [че-ти]. Духът се усили още повече с неговото явяване в Охр[ид-ско]. Четите ни се ободриха. Разпрата в Дримколската чета. Цвятко се оттеглява. Марко го замества временно, а [Аргир] Маринов — секретар на Езерската чета. На 15 [март] заоби-колиха Деяна в Ърбино. Сполучливо е излезнал. Ранен му е само чет[ника] Гюрчин Петрев от Слатино. Неприятелят е бил аскер и башибозук около 600 души. Притичат му се на по-мощ [в]сички села от Г[орна] Д[ебърца] и от Долна [Дебър-ца]. Също така Наки [Янев] от Кичевско и сума селяни. На 15-и на обяд съобщиха ни в Куратица за това сражение. Да-видов потегли с неговата чета, Тасевата, Марковата и Езер-ската (Николовата) и селяни от Куратица. Ние останахме в Куратица. Давидов отива низ полето и стига до [с.] Оздоле-ни, но при гробищата, 4-ма турци начело с Дауда от Ресен залягат в гробището и в престрелката си до вечерта Дауд уби Давидова. 2-ма турци с Дауд бяха убити, 1 избягал ра-нен. Давидова дигнаха и го погребяха на един хълм. Обща скръб. Народа кипи за отмъщение. Маневрите в [с.] Курати-ца на 15 март. На 15-и [през] нош[та] потеглих с опенчани и сирулчани за помощ, защото ни излъгаха, че сражението продължава. 16-и престояхме в Лешани сред село и правих-ме упражнения. Вечерта, среднощ от върнатите лешанци на-учих за станалото. На сражението бяха дошли [от] Дем[ир] Хис[арско]. Потеглили бяха [и] [Георги] Сугарев, [Парашкев] Цветков и [Славейко] Арсов. Цяло въстание. Имало е 2000 души наши [с] пушки, но само малка част се употребиха. Да-видов тоя ден бе отчаян, защото научи, че със [Борис] Сара-фова ведно дошел е [Димитър] Дечев (когото той обезоръжи и върна в Княжеството, заради пиянството му). Зле му беше повлияло това известие, бе разтревожен до безкрайност. Ни-как не е слушал районните войводи, нещо несъобразно с не-говия характер. При заминаването му за помощ заканваше се да развали Песочани и Издеглаве. Неговата загуба за Орга-низацията бе пре-голяма. Той бе едничкият от офицерите, кой-то бе схванал вполне вътр[ешната] организация. Ако остане-ше жив да изпълнеше заканванията си за Песочани и Изде-главе, което бе възможно, защото имаше доста сили на разпо-ложение, Охридския район щеше да бъде съсипан и нищо не можеше да направи за в бъдеще (въстанието). Туй сражение усили духът, но правителството арестува най-добрите ни сили от [в]сичките села на Горна и Долна Дебърца около 120—140 души. Реакция от две седмици.

[В]сички чети в Брежане до 19 и до 21 во Плаке, разотиват се. Тасе [Христов] със секретар Смилета [Войданов] в Малесийския район; Никола Митрев със секретар А[ргир] Маринов за Езерския район; Марко [Павлев] със секр[етар] Л[ука] Групчев за Дримкол. Никола се постави вместо убития поп Христо, а Марко вместо Цветка [Стоянов]) когото [в]зех със себе си. Районите бяха разпределени както следва; I Дебърчански — Деян със секретар Ташко Арсенов [Арсов] села: Лактине, Годивье, Върбяни, Турие, Мраморец, Сливе, Ърбино, Слатино, Издеглаве, Сошани, Оздолени, Ново село, Белчица, Средорече, Гръко поле, Велмей, Лешани, Злести; II Езерски: Брежани, Куратица, Сируля, Вапила, Требница, Лионица, Мешейца, Климешани, Волино, Лъжани, Драслайца, Мишлешово, Мороища, Горенци, Оровник, Лакочерей, Св. Спас, Орман, Косел, Расино, Опейнца, Завой, Плаке, Свинища, Речица, Скрбатно, Лесковец, Велгоци, Рамне, Велестово, Конско, Елшани, Пешани, Търпейца, Св. Наум, Любанища, Тушемища. III Малесийски: Ботун, Цървена вода, Присовяни, Сбъжди, Ържано, Локово, Бърчово, Селце, Т[аш]морунища, Глобочица. IV Дримколски: Модрич, Луково, Дренук, Ябланища, Нерези, Пискупщина, Безево, Вехчани, Октиси, Вранища, Вишни, Подгорци, Бороец, Лабунища, Г[орна] и Д[олна] Белица, Радожда и Влаи. Това разпределение трая до края на април. Обиколката ми от 21 апр[ил] с [Христо] Настев до Смилево. Срещата в Смилево с [Славейко] Арсов, [Георги] Сугарев, [Параскев] Цветков, Панайотов, Стойков и пр. В Гопеша, Златари, Ехла, Избища. Кривене обратно с оръжието в Смилево на Велики петък вечерта. Впечатления за Сугарев, Цветков и Арсов, Ресенски район (Дупени—Царедвор). Администрацията. На Велика събота през Боища, Церово във Вирово. Среща с [Георги] Попхристов, Лечка, Пардов отиваме в Слоещица. Среща с [Йордан] Пиперката и Матлиев. Разправянето между Попхристов и Пиперката. Четата на Пиперката. Разделям се от другарите и с Пиперката и Матлиев отиваме в Бабино, където се разболях. Втори ден Великден в Железнец, а оттам в Г[олямо] Илино. Хвана ме тиф. Лежах 13 дена. Дойдох в Брежани. Среща с [Аргир] Маринов. Покана за конгрес. Дохождат Тасе [Христов], Деян [Димитров], Ташко [Арсов] и Смиле [Войданов]. Отидохме с коне в Базер, Слоещ[ица], Вир[ово], Цер[ово], Боища, в Смилево (22. IV. вечерта). Среща с разните ръководители на разните райони. Впечатления от ръководителите. Решението на конгреса, прибързаността на решението от ЦМОРК за въстание през 1903 г. Причината на това [Анастас] Лозанчев и още 2[—ма] представители от други 2 района в Солунско. Държане на разните ръководители в заседанията. От срещата ми с разните ръководители излезе, че Бит[олското] р[еволюционно] бюро дало си гласът за въста-

ние преди да сондира мнението на околитите, които спадат в окръга. Жалко! Нашата орг[анизация] винаги е постраждала от честолюбия и егоизъм. Не бяха съгласни [в]сички с изключение на костурските представители, Папанчев, Пиперката, Матлиев, Лозанчев, Сарафов, Дечев, Панайотов и още 3—4 други. [В]сички се съгласихме само, защото бе съобщено на народа, че въст[анието] ще бъде през това лято. Разпоредено бе от ЦК да дойдат чужденците* в родните си места. Разпореждането изпълнено (излишно). Начина за избир[ане] на щаба. Горски р[айонни] бюра. Връщане от конгреса на 29 април пак в Брежани. Подраз[деляне] на Охридския район на 6 части:

I Дебърчански: войв[ода] Смиле Войданов, секр[етар] Ташко Арсенов, села: Мрамор, Турие, Сл[иво], Лакт[ине], Год[иве], Върб[яни], Ърб[ино], Слат[ина], Озд[олени], Из[деглаве] Сош[ани], Средореч.

II Малесия: войв[ода] Тасе [Христов], секр[етар] А[настас] Каневчев, селата както и по-преди.

III — Деян [Димитров] войв[ода], секр[етар], Хр. Ангелов, села: Брежани, Велмей, Куратица, Сируля, Лешани, Злести, Мешейца, Климешани, Волино, Оровник, Мишлешово, Лъжани, Драслейца, Мороища, Рамно, Требенища, Вапила.

IV Езерски — Никола Митрев (войв[ода]) със секр[етар] А[ргир] Маринов, села: Плаке, Свинища, Речица, Завой Опейнца, Косел, Лакочерей, Скрбатно, Лесковец, Велгоши, Рамне, Велести, Конско, Елшани, Пешани, Търпейща, Любанища.

V Дебърски Дримкол — Марко войв[ода] със секр[етар] Милош, села: Модрич, Дренук, Луково, Пискупщина, Нерези, Безево и Ябланица.

VI Стружки Дримкол — войв[ода] Яким Алулов със секр[етар] Л. Групчев с всички села отатък Дримът.

Седма чета началствената. Това разпределение остана до 20. VII. 1904 г. Ревизията ми по всички села като захванах от Брежани.

В ревизията при говорението си обръщах внимание на: 1) Редов[ността] на стражите; 2) касата; 3) куриерската служба; 4) избир[ане] на войводи; 5) набавяне [на] общи припаси (лекове, храни, оръжие); 6) волни помощи; 7) самонадеяност (да не очакваме помощ от никого); 8) упражнение с оръжието и пр.

Почти проповедта на [в]сички войводи състоеше се в горните точки. Целия април и май в това се прекараха. Кореспонденцията се разви до най-висока степен. Бързата кореспонденция] спомогна за развитие и усилив[ане] на духа. През

* В смисъл на „гурбетчия“; местни жители, които по липса на препитание работят далеч от родните си места.

май Груев и Сарафов идат по обиколка. Брежани — Куратица. Гиорулгията между аскера. В Брежани на 19 май, отидохме заедно до Слатино. Те за Мраморец, аз — Лактине, Годиве, Върб[яне], Цървена вода, Ботун, Мешейца. От Охрид излизат на 21. V [Антон] Кецкаров, [Наум] Чакъров, [Анастас] Канавчев, Хр. Пармаков, + още 3—4[—ма]. Чакъров убит. Общо събрание в Мешейца на: Горенци, Оровник, Требенища, Мишл[ешово], Морища, Драсл[ейца] и Лъжане. Отидохме в Сируля, после [на] 8. VII. в Куратица. Среща с Кецкаров и другарите му. Иде [Наум] Златарев. [Наум] Цветинов. Заминах за Малесия. Посрещане на Расп...* от Пр[исовяне], Лок[ово], Ябланица и Ар[сов] (Дойчин). Срещата с Тасета. В Сб[ъжди] байрам цигански. Заминавам за Деб[ърски] Дримкол през Глоб[очица], поп Алексо, поп Йордан, поп Христо, Тане. В Безево събрание. Ябланица среща с Цв. Стоянов. В Луково общо събрание на дрен[очани], модрич[ани], нер[езичани], писк[упияни], луков[чани]. Убив[ане] на Митрета предателя. Купуване барут. Кореспонден[ция] със Струга и Групчев. 9 дена само в Дримкола. Залавяне стражата на Лук[ов] мост. Връщане през пл. Руйница в Тържано. Заседание. Збъжде общо заседание от всички малес[ийски] села. С 4 товара през Църв[ена] вода до Брежани на 10. VII. [1]903. На 11 юли получаване окръжното от Щаба, в което бе определен деня за въстанието. Срещане с Кецкаров, Цветинов и Златарев. Разговорките. Даване план за въст[анието] на Тасета [Христов] и Деяна [Димитров]. На 11-и юли заминаха си за районите. Разприте между Тасета и сел[ското] началство. 12. VII. и 13 в Плаке вечерта в Куратица. Даване план на Ник[ола] [Митрев] — войводата и Аргири [Маринов] за въстан[ието]. Пращане планове на Лука [Групчев] и Марко [Павлев] за въстанието. Приготовл[ението] на работилницата в Курат[ица]. Ръководи се от Хр. Пармаков и А[нтон] Узунов. 14. VII иде Смиле. Съобщава му се плана и си заминава. Даване инструкции по отделно на сел[ските] войв[оди] за I, II и III ден. Събщи се в Охрид и Струга денът на въстанието. В Охрид само на Огненов и Нелчинов** в Струга на [Александър] Чакъров и [Теофил] Мушмов. 17. VII получиха се подробни инструкции от Щаба за въстанието, също и възвания за центровете на разните райони. Предписа се на Охр[идско] и Стр[ужкото] временни бюра да пращат работници и разни припаси.

* Неразчетен текст.

** Имената са записани с шифър.

ПЛАН ЗА ВЪСТАНИЕТО ЗА РАЗНИТЕ РАЙОНИ В ОХРИДСКО

I. Четите на Смилевия район да заобиколят издеглавския аскер и мюдюрницата и да ги нападнат.

Едната слатинска чета да дойде на помощ за загражд[ане] на велмешкия аскер. В Издегл[аве] имаше само 200 души аскер, а във Велмей — 50.

II. Брежанската, Белчишката и едната Слат[инска] чета да турят позицията на велмешкия аскер.

III. Ботунската да пази прохода Сатеска.

IV. Куратичката, Сирулската, Мешейшката, Лешанската, Злестовската, част от началствената, част от Деяновата и Вапилската, Лъкочерската и Избища да нападнат сирулския аскер състоящ от 200 души.

V. Горенчани, оровничани да развалят телегр[афа] Охр[ид]. Дебър и част — Охр[ид] — Струга.

VI. Мороишани, мислешовци да развал[ят] телегр[афа] Охр[ид] — Ст[руга] и мостове по същото шосе.

VII. Плакянската, Свин[ишката], Реч[ицката], Завой [ската], Опен[ийската], Коселската, Скроб[атинската] и Велг[ошката] — тел[еграфната] линия] Ох[рид] — Ресен и мостовете по шосето и да обсадят кулата при Свинища — 30 души аскер.

VIII. Част от Курат[ичката] част от Бреж[анската] да пазят случайно дошлия аскер в Куратица — 35 души.

IX. Кошанци, пеш[анци], елш[анчани], търпей[чани] да развалят тел[еграфната] линия] Ох[рид] — Подгр[адец] и пазят прохода Скала при Търпейца.

X. Църв[ено]вод[чани] да пазят разтека на Караорман.

XI. Лъжан[ската], Драслейч[анската] и Т[аш]морунишката да чакат в Т[аш]морунишк[ата] пл[анина] пристигането на четите от Стружки Дримкол.

XII. Всички сили от Струж[ки] Дрим[кол] да развалят тел[еграфните] л[инии] Стр[уга] — Елб[асан], Стр[уга] — Деб[ър] и мостовете по тия 2 шосета и след туй да се оттеглят в Т[аш]мор[унишката] пл[анина].

XIII. Всички сили от Дебър[ски] Дрим[кол] да развал[ят] тел[еграфните] л[инии] що минават през тоя район и ако се може да нападнат аскера на Мерсийбегов хан.

XIV. Четите от Малесия да турят позиции на Жупата и окол[ните] тур[ски] села докато се приберат силите от Стружкия и Дебърския Дримкол. Забел[ежки]: 1. Смиле сполучливо обсади аскера. Държа ги 2 дена, но нищо не им повреди. Уби неколко запти[и].

2. За тая точка изпълнители бяха Кецкаров и Цветинов. Още като отивали аскера бе им турил засада на 4 1/2 [часа] през ноца. Те бяха разпръснати. Имахме един убит — Илия от Велм[ешки] чифл[ик].

3. Прикомандиrowан бе Гюрчин Петрев от Слатино, стоя на позиция до 24. VII [..]* Дим. Манчев.

4. На всички тия главно[ком]андващ бе Деян, помощници: Цв. Неделков от Слатина (Куратичката, Сирул[ската] — част и Бр[ежанската] чета). Ник. Аврамов и Стоян Кирадждията с мешейчани, Коле Хаджов с вап[илчани] лакочер[шани] и муроиш[ани].

5. Прикомандиrowан бе Пет[ър] Главинчев.

6. — “ — Гур[чин] Динев.

7. — “ — Ар[гир] Маринов и Петър Чанов

8. — “ — Цв. Стоянов

9. — “ — Ник[ола] Митрев (войв[одата])

10. Селските войв[оди], Тане

11. Селските войводи със старш[и] Пандети

12. Районният войв[ода] Яким Алулов и [Лука] Групчев

13 — “ — Марко [Павлев]

14. — “ — Тасе [Христов] и брат му Цветан

Предписано бе на [в]сички районни войводи да избият [в]сички тур[ски] чиновници и запти[и] намиращи се в разните христ[иянски] села. Също и разните шпиони. Можехме да напакастим и на някои турски села, но не направихме това, за да не предизвикаме клане.

Точка IV не се извърши сполучливо дотам. Проектираните чети от Меш[ейца], Вап[ила], Лиоища, Лакоч[ерей] не се явиха.

Сраж[ението] подкачи на 21 юли в 7.40 [часа] и трая до 6 3/4 [часа] подир обед. Имаше 1 ранен. Турците — 32 убити, 9 ранени. Дойдоха на помощ на тур[ците] охр[идски] аскер и башибозук.

В 5 ч. и в. 5 1/4 запалиха Сируля. В 7 ч. нашите се оттеглиха.

Точка V изпълни се сполучливо.

Точка VI също, но Гур[чин] Динев като се връщал, опил се и паял по пътя. Меш[ейските] поляци предупредени от х[аджи] Спасета турили са му позиция и го убиха заедно с мишл[ешовския] войвода и няколко четници.

Точка VII.** Сполучливо развалили телегр[афната] л[иния], мостовите и шосето, но не заобиколиха кулата.

Точка VIII. Аскерът от Куратица излезе на 2 ч., а на 2 3/4 се удари при Влашка вода. Сражаваха се до 10 1/2 ч. вечерта. От тур[ците] един убит. Цветко сам бе отстъпил още на 4 ч.

Точка IX. Никола при Елшани още на 20. VII подир обяд биде нападат, убиха му 5 другари. Същата вечер нищо не направи, но на другия ден развали тел[еграфната] л[иния] по търпейското поле, след което се върна.

* Неразчетен текст

* Тук номерацията е погрешна, поправена е с молив до т. XI.

Точка X. Четата стоя си на позиция до дохождането на башибозука от Дебърско — 24 юли.

Точка XI. Стояха на позиция до 23. VII, който ден сума аскер и башибозук ги нападна. Нашите разбити. Жертви около 27. Изгориха с. Т[аш] Мор[уница] отстъпиха последователно. Ръководителя им Панде е виновен за тези жертви.

XII точка. Нищо не изпълнено, причина страхливостта на Л. Групчев.

Точка XIII. Сполучливо развалиха само тел[еграфната] линия.

Точка XIV. Издържаха 3 сражения в 2 дена с малко жертви.

В II тур[ците] разпръснати в безпорядък.

Освященiето на Охр[идското] знаме стана на 22. VII. [1]903 на мест[ността] Игралище (Куратички рид) и в присъствието на повече от 600 д[уши] чет[ници] и сума народ. Водосвета извърши п[оп] Васил Попангелев. Местността нарекохме „Св. Илия“ в чест на датата 20. VII. Говори г-н А. Кецкаров за значението на знамето и аз за целта на въстанието. След туй четите си заминаха съгласно предписанието им дадено отнапред.

22. VII. Аргир [Маринов] залови 65 товара брашно от аскера на Прентов мост. [На] 23. VII залови 19 товара дебърски керван. Заловеното брашно ни въкуражи, защото страдахме за хляб. Първите 2 седм[ици] се икономисахме с него. Главна храна — месо. Със знамето заминах за Д[ебър]ца с 65 души, през Бреж[ани]. Обикол[их] Слат[ино], Мрам[орец], Ърб[ино], Тур[ски] чифл[ик] също и малесийските [села]. Стоях до 30 юли. 27. VII. — нападнати под Буйо глава (Мрам[орец]). Опасността за знамето. Отидох в Кич[евско] — Бел[ица]. Връщане и среща с Арса [Мицков] и Спростр[анов], Дим. среща с [Дим.] Дечев и [Йордан] Пиперка[та] на Мрамор[ец]. 29. VII обратно за Бел[ица], Спростр[ани] и оттам за Слат[ино].

На 29. VII. напад[нати] при Три буки (Слат[ински] рид).

Аз с Велка във Велмовци. II среща с Дечев и Пиперк[ата]. Доп[ълнителни] чети с Дечев заминават за ридът. Заранта също и ние (сичко 100—120). Стоим на ридът. Стражават се в Бреж[ани] и Велм[евски] чифл[ик]. [Борис] Сарафов в Бреж[ани]. На 30. VII отидох в Бреж[ани]. Среща със Сарафов, Кецкаров, Цветинов. Заминава си Сараф[ов] за Г[орно] Ил[ино] (от страх). Сражение на Г[орно]ил[ински]; преслоп* (Илинска църква). Поведението на Кец[каров] и Чак[ъров] в това сражение.

Срещата ми с Чакъров в Мазатар. До 12 ав[густ] в Бачилище, Плакянско. До тая дата обиколих [в]сички чети в Дол-

* Преслоп, преслап — седловина.

[на] Дебърца, Високо дърво. Ние на рида — 12 авг[уст]. С 25 души Ке[кар]ов, Ча[кър]ов и Л. Дим[итров] заминават със знамето за Г[орна] Деб[ърца]. 16-й аз с 50 [души] на помощ за Смилево (нищо). На 16 с. м. срещата ми [със] Смил[евската] и Бит[олската] р[айонна] че[та] на Еврайка. Нощта във Вирово, призори с [Борис] Сарафов [в] Слоещичко. Другия ден Слоещица. Вечерта — среща с [Дамян] Груев и [Георги] Сугарев в Слоещи[цки] преслоп. Връщаме се при Църв[еноводската] чета. На 18 при Плак[енско]. 9000 аскер. Отбиването ни за Галич[ица]. Приключ[ението] в Опейнца, Скребатно. Цвет[инов] и Зл[атарев] в Галич[ица]. Забелязани, бягат обратно. 6 дена в Галичица. На 29 връщаме се [на] Гърмещица. 30 при поп Вас[ила] и Деяна [Димитров]. 31 сражение в Рашанец и прочие.¹²

Особена забележка за туй сражение:

Разпределение на нашите сили: 1 отдел[ение], Рашанец, 1 — Високо дърво, 1 — Мазано, 1 — Средни рид, 1 — Кюлето, 2 — Речки рид, 1 — Прентов мост и още 3 отдел[ения] по разни места в горния кръг. [В]сички горни отделения възлизаха на 117 души въоръж[ени] с „догра“ 63, 14 [с] „кримки“ и „капакли“, 23 [с] „тетовки“, 6 [с] „царски мартини“, 3 със сръбски и 8 с чифтета. Неприятелят бе 3000 редовен аскер и башибозук, разделен на 7 отделения. Тези 7 неприят[елски] отдел[ения] бяха поставени срещу [в]сяко наше отдел[ение] състоящо [се] от 10—14 души. Аскерът заобиколил бе още от нощта долните позици[и]. В зори настъпи откъм Плаке, залови Речки рид във верига [от]към юг. Друго отдел[ение] от Куратица — Йосифовските кошари до Средни рид във верига (това отдел[ение] имаше и топове — 2). Трето — разположено от Свиница до Речица (прохода заловен). IV от Опейнца — Прентов мост. V Високо дърво от юг към с[еверо]и[зток]. VI-и Рашанец от към Игралище — Куратички рид. Огънят се открил първо [от] Рашанец и последователно обхвана [в]сички позиции. Огънят започ[на] на 10 3/4 заран[та] (31 авг.) [и] продължи до късно вечерта 12 1/2 — 1 ч. Аргир на Кюлето.

Мойте другари 62 + Деяновите 30 отидохме на помощ още на 11,20 [ч.] раното и заловихме мест[ността] Игралище. Излишното стреляние на Яковчета — старшията издаде ни местопребиваванието, вследствие на което аскера [в]зе мерки и ни нападна на същото място. Туриха се в огън само 4 отделения под Деяново ръководство. Уби само 5 войници. От нас никой. Отстъпихме на 4 1/2 ч., а се започна на 2. Мургаш и К. Лятковото* отдел[ение] — П. Чанов, комуто бяха поверени Пляк[енското], Свин[ишкото], Белч[ишкото] отдел[ение] и 1/2 Бреж[анска] чета бе отстъпил още заранта. Те бяха около 87

* Името е дадено с шифър.

души и тези отделения бяха разположени от Дупен камен до Мазатар и ако те не бяха отстъпили [в]сички обсадени 7 наши отдел[ения] щяха да се спасят. П. Чанов нито бе съобщил, че дохожда откъде него потеря. Той се извинява с окръж[ното] от Г[орското] р[айонно] на[чал]ство, в което бе казано: да се нападат тур[ски] потери от 400 души и с най-малки отделения, но да не се завързва сражение с крупни войски“. Той като видял че тур[ското] отде[ление] е не по-малко от 1000 отстъпил, без да съобщи някому. Това не го извинява, защото в същото окръжно бе казано „винаги да се притичат на помощ на обсадените“ и се правеше обща бележка на повечето войводи, като им се припомнуваха известни членове от Въс[таническия] дис[циплинарен] у[став], заедно, не са се притичали на помощ. Така, че това му извинение е без основание. Той бе виновен и ако откриеше огън повече от убитите обсадени щяха да бъдат спасени, щеше да има по-малко жертви от невъоръжения народ. Турската войска държи обсадено туй място до 5 [септем]ври подиробед. Защо? Затова защото те имаха доста загуби, не по-малко от 150—200 убити и колагасъ* В това време те събираха убитите си другари. Ние в това сражение имаме убити само...** въстанници и... невъоръжени. Турците щеха да имат повече души, ако Йонче Шапкарков, подв[ойвода] на Велг[ошката] чета не бе отпуснал своята пусня.

На ония, които обвиняват ръководението на туй сражение:

1. Нашите разполагаха с оръжия, които стрелят от 290—600 кр[ачки].

2 Само 117 въоръжени сили, повечето от които за пръв път стрелят през въстанието и управляват оръжие.

3. Нашите патрони бяха премерени. Само старите четници имаха от 80—120 патрона (те бяха 18 души), а [в]сички останали от 10—80, но болшинството от 30—56 патрона.

4. Около обсадените 2—3000 невъоръжени мъже, жени и деца, които винаги в подобни случаи всяват безредие.

5. Отделенията ни се водят от хора, които току-що хванали оръжие в ръцете си, без да отбират от стратегия и прочие.

Неприятеля разполага (преимущества):

1. С далекострелни оръжия — „маузери“ и „цар[ски] мартини“.

2. Патрони в изобилие.

3. Ръководят се от офицери.

4. Тур[ската] войска и башибозук са опитни стрелци.

5. Топовете, които макар и не дотам вредеха на нашите, но все таки тревожеха ги.

* Турски началник на войсково отделение.

** Непопълнени цифрови данни от автора

6. Свободни от жени и прочие.

7. Кураж, че външното настроение на дипл[оматическият] свят им благоприятствуваше.

8. Фанатизмът.

Резултат:

1. Сражение от 10 3/4 заран до 12 1/2 или 1 ч. вечерта.

2. Наши жертви (разбира се въоръжени сили) — 41 четници и въстаници, а техни — 150—200. Че това число е верно свидетелствуват гробниците на Сирулския рид, в с. Буково и малкото закарани по тур[ските] села.

За да изучат турците добре нашите позиции послужил им Велян [Славков] от Речица, братята му Тасе и Симон и майка му. Тези четири пъклени души ръководеха движението на 4 главни отделения от турската войска.

След това сражение настъпи отчаяние между четите и народа от след[ните] села: Велгощи, Опейнца, Лесковец, Завой, Речица, Плаке, Свинища, Куратица, Сируля, Лакочерей Мишл[ешево], Меш[ейца], Лъж[ане], Оров[ник], Треб[нища], Горенци, заедто от тях села най-много хора се избиха и пострадаха, отчасти и в Брежани и Лешани.

Неколко души от Злести си предават оръжието. Също и от Опейнца, Сируля, Свинища и 2-[ма] от Куратица [Хр. Йосифовски]. Заравянието на някои от убитите стана на 6 септем[ври]. На с[ъщия] ден се срещнах в Гърмещица с [Наум] Анастасов. Вечерта отидох в Куратичко (Давидов дол), обезоръжих старите четници от Кур[атичката] чета. Преустроиохме я. Жените пратихме в Охрид. На 8 и 9 стояхме в Брежани. На 9 септем[ври] в селото бяха след[ните] чети. Нашата, [ревизионната], Брежан[ската] Плякан[ската], Свиниш[ката] Реч[ишката] Опенч[ишката] Куратич[ката] и останалите Аргирови другари. Привечер застреляхме злестовския войвода Силяна Локоецът, заедто с оръжието си се е предал на аскера като дошел в селото им. Същевременно застреляхме и още 2-[ма] злестовци за същ[ата] причина. Стрелянието стана в присъствието на помен[атите] чети. Заминахме с Анаст[асов] заедно за Слатино. [На] 12 септем[ври] се срещнахме с Кец[каров], Чак[ъров], Лаз[ар] Д[имитров] и утринта потеглихме за Мраморец. Общи съвети на сел[ските] войв[оди]. Вечерта в Турие — също. 15—16—17 в Турие. Идат Дримколските чети. Посрещанието им. На 14 — сражен[ие] в Сърпица и Крапчи дол. Убит п[оп] Васил. Критич[еско] полож[ение] в Д[олна] Дебър[ца]. 18 — Сливо. Получ[аване] окръжн[ото] от Сарафов, че Бълг[ария] ще обяви война и проче[ие] глупости. Ревиз[ия] на чет[ите], 19 — Върбя[ни], 20 също. Среща с малес[ийските] войводи, 21 — Турие, Мраморец, 22—и Спростр[ани] и Велмевци, 23 Гол[емо] Илино. Среща с бреж[анци], плакянци. 23 — нощта до

Велмей. 24 — 4 ч. настъпва аскер към Слатино до Мраморец. 24—и с[ептем]ври. Клането във Велмей, отиваме в Турие. 26—й войската настъпи към Мрам[орец], ние на Голак¹³.

ПРАВИЛНИК¹⁴

ЗА ЧЕТИТЕ НА ТРАЙНАТА М[АКЕДОНО] О[ДРИНСКА] Р[ЕВОЛЮЦИОННА] О[РГАНИЗАЦИЯ]

Глава I

Прието*

За всеки окол[ийски] район се урежда** чета, а където има нужда и повече***, като не разделна част от Организацията. Тя се движи тайно из района при нужда на делото.****

Глава II

Прието Назначение на четата

а. Агитация*****

Чл. 1 Четата (като неразделна част на местната р[еволюционна] орг[анизация]) обяснява и разпространява между населението в селата***** идеята за целта и задачата на Орг[анизацията] определени в нейния устав и правилник.

Чл. 2 В места дето има съставени орг[анизации], подготвя чл[енове] на тези орг[анизации] за истински нар[одни] борци. Упътва ги в духа и направлението на Орг[анизацията] и [ги] закрепва в организационно и дисциплинарно отношение, а в места дето няма орг[анизация], а има почва, орг[анизира] такива, съгласно устава и правилника на Орг[анизацията] и за направеното съобщава на район[ните] комитети за сведение и надлежно разпореждане.

Чл. 3 Прокарва между населението чрез убеждение и морално влияние идеята за самовъоръжаване.

б. Организация

Прието

Чл. 4 В допълнение на дейността на местните ръководители в селата четата урежда управителни тела, групи, тайната по-

* Добавено с молив от Хр. Узунов, което се повтаря и другаде в правилника.

** Думата „една“ е зачертана.

*** Текстът „а където има нужда и повече“ е добавен с молив.

**** Зачерган текст; „и под разпореждане на местния комитет“

***** Първоначално е написано „допълнително“

***** Прибавено от Узунов: „в селата“

ща, нарежда сметките и списъците на чл[еновете] на селските местни комитети и изобщо урежда всичко, което е предвидено в правилника, но не и дотогава извършено.

Чл. 5 Четата организира силите на Организацията със съдействието на ръковод[ителите] в селата и градовете в боево отношение, обучава момчета на боево изкуство и ги подвежда под боева дисциплина.

в. Изпълнителни задачи

Прието

Чл. 6 Четата по разпореждане на Р[айония] ком[итет] сама извършва или подкрепва преноските на боеви материали в района си. Ней се предоставя грижата за раздаване оръжието между населението (членовете на орг[анизацията]) и запазването му в добро състояние било в складовете, било по работилниците.

Чл. 7 Подкрепва ръководит[елните] тела в принудителното събиране на пари като употреби морално, физическо насилие върху посочените от ръководителите лица, въздейства върху разни членове и не членове на Организ[ацията] за тяхното вразумяване.

Чл. 8 Изпълнява решенията за смъртните присъди*

Чл. 9 Дебне и парализира пренасянето на оръжие, което попада в неприятелските ръце. Дебне и преследва разбойниците били те турци или християни, както и всяка чета непринадлежаща на орг[анизацията] и със съгласието на местното ръковод[ително] тяло взема нужните мерки за изстреблението им или за парализиранито на техните действия.

Чл. 10 Четата върши политически обири и грабежи в съгласие с местното ръковод[ително] тяло** и окръжния*** комитет в името на освободителното дело и за него. Парите по тоя начин принадлежат на общата организационна каса; те се прибират със знанието на цялата чета и се предават под разписка на местното ръководит. тяло****

г. Крайна задача

Прието

Чл. 11 Четата е предназначена да служи в района си като ядка и смъртна дружина във време на въстанието; тя първа

* Първоначално текстът е бил: „изстребява по разпореждане на комитета подходящите се на смъртно наказание лица“

** В оригиналния текст е: „но само с позволения на“

*** В оригиналния текст е: „централния“

**** Зачеркнат е текста: „което ги препраща в центр. комитет. В изключителни случаи внасят се в общата организационна каса по начин какъвто се намери за най-сигурен.“

трябва да подигне знамето на революцията по разпореждането на Ц[ентралния] к[омитет], да поддържа, съживява духа на борците в самата борба и в най-трудните времена и минути. За постигането на тази ѝ крайна задача през време на подготвителната ѝ деятелност, тя трябва да има пред вид: а) с примерното си поведение спрямо населението да му стане обичлива, та да я следва то във време на борбата. б) с думи и дела смели и безкористни и произходящи от искрена преданост към освободителното дело да бъде при членовете на орг[анизацията] като образец на истински народни борци за свободата на страната и с това да го насърчи, окуражи, и привърже към себе си. в) Да се подготви измежду членовете на орг[анизацията] колкото се може повече верни другари — способни да издържат докрай борбата като подканва по-избраните хора да вземат участие заедно с нея в разните рисковани предприятия или ги подбужда и кара сами да вършат такива.

Глава III

Прието

Общи разпореждания за четата

Чл. 12 В движението и действията си четата трябва да гледа по възможност да запази в тайна не само делото, но и съществуването си, както и да отбегва предприятия, които могат да повлечат големи нещастия за местното население и катастрофа за организацията.

Чл. 13 Като част от рев[олюционната] орг[анизация] тя трябва да съобразява поведението, проповедите и делата си с правилника на орг[анизацията] с общите разпореждания на ц[ентралния] к[омитет] и изобщо с духът и направлението на организацията.

Чл. 14 Тя трябва строго да съблюдава предписанията в правилника на орг[анизацията] за тайнствеността. а) Работа по делото от едно село не бива да се съобщава на друго. б) За своите дела и по работи орг[анизацията] трябва да пази строга тайна пред всеки друго, освен пред местното ръководително тяло* и пред пълномощника на о[кръжния] к[омитет]** в) По възможност да отбягва по пътищата и по селата срещата с хора чужди на освободителното дело. г) На момчетата се забранява по просто любопитство да разпитват и разузнават работите на орг[анизацията], които не им влизат в задачите.

Чл. 15 За извършване в полза на делото някое предприятие дето са необходими повече сили или запознаване от по-си-

* Първоначалният текст е: „главния местен ръководител“

** Първоначалният текст е: „Ц[ентралния] к[омитет]“

лен неприятел, четите от съседните райони могат да се сливат временно в една под командата на началника на местната чета. Повикването за сливане става по покана чрез ръководителите или в краен случай началниците на четите за [в]сяко отсъствие съобщава в околийското ръководство.*

Чл. 16 Нападение на турски** села, опити за повдигане на цели села за бунт и изобщо предприятия от крупен характер, които могат да завлечат орг[анизацията] преждевременно във борба се смятат за дела престъпни и изменнически. Виновниците се преследват и наказват като престъпници и народни душмани.

Чл. 17 Четата няма право да извършва никакви убийства без разрешение.*** Изключение от това се прави при следните случаи: а) доказани шпиони и предатели като се съблюдава щото при изстреблението им да не се дават излишни жертви. б) Когато е заставена от случайна среща да извърши това за самосъхранение или запазване на делото. в) Изстребление на някаква разбойническа чета не принадлежаща на организацията.

Чл. 18. Четата изучава своя, а по възможност съседните райони в географич[но] и боево отношение: пътищата, пътеките, реките, разположението на планините, всичките стратегически пунктове годни за прикриване, отпор и нападение на неприятеля, духът, числеността и оръжейната подготовка на революционното и турско население, бойните сили на неприятеля изобщо и частно по пунктовете из района и др. такива.

Глава IV

Отношения на четата с комитета

Чл. 19.**** Четата в общите работи е подчинена на местното районно ръководително тяло. Тя изпълнява неговите разпореждания и за всички свои работи и мероприятия от него тър-

* При направената от Узунов редакция следващият зачеркнат текст е: „Четата от един район може да влиза в друг без разрешение още и за да се прикрие от преследването на неприятеля, в който случай тя е прост гостенин под команда на тамкашния началник на четата и под командата на тамкъшното ръководително тяло. В подобни случаи, т. е. сливане за определено предприятие в полза на делото и свое самосъхранение, четата може да си послужи временно и с вънкашни хора и да влиза в прямо разбирателство с дейци от друг район. Вън от тези случаи четата по никой начин не може да отива без разрешение в друг район“.

** Първоначално е: „цели“

*** Зачертан текст: „на местния [революционен] к[омитет] (ръководително тяло)“

**** Чл. 19 и 20 са зачертани от Узунов

си одобрения и разрешения и нему докладва за всичко извършено от нея. Сношенията си с него води по начин какъвто взаимно си определят.

Чл. 20 Разпорежданията на Ц[ентралния] к[омитет], район[ното] р[еволюционно] тяло до селските комитети, четата не може да пренебрегва и игнорира. Установения в района ред между града и селата да крепи. Всеки месец тя е длъжна да дава на р[айонното] тяло пълен отчет за извършеното от нея, който се изпраща в Ц[ентралния] к[омитет]!

Чл. 21 Ръководит[елното] тяло е длъжно да се грижи за навременното доставяне на всичко потребно на четата по въоръжаването, храната, облеклото, подържанието и. То като дава разпореждане на четата за работа и движение, длъжно е в същото време да вземе всичките мерки, за да ѝ даде възможност, улеснения, подкрепления за бързото и сигурно движение и криене и навреме да удовлетворява всичките нейни справедливи искания.

Чл. 22* Четата за ятаци, посредници и крепители трябва да има само хора на орг[анизацията], затова пък ръководителното тяло е длъжно да се разпорежи до всичките местни орг[анизации] в района да ѝ дават нужното съдействие и поддръжка и да се грижат за нейната безопазност.

Чл. 23 Споразуменията между началника на четата и комитетите (ръководителните) тела могат да стават и устно чрез здрави и сигурни хора, пратеници от едната или другата страна или писмено по наредения организационен канал. За предприятия от по-важен характер свързани с някаква отговорност като уби[й]ства, обири и др[уги] т[акива] ръководителното тяло трябва да издава писмено разпореждане, за да има четата документи.

Чл. 24 Недоразумения между четата и селските комитети разрешава р[айонния] к[омитет] (ръководителното тяло), а ония между последния и четата разрешава Ц[ентралния] к[омитет], чрез лично изследване на работата или негов пратеник. На оплаквания на четата до Ц[ентралния] к[омитет] било от р[айонното] ръководително тяло, било изобщо от положението на работите по делото р[айонното] ръководително тяло е длъжно да даде ход по комитетския канал.

Чл. 25 Четата може да измени и напусне района си само по предписание и разрешение на Ц[ентралния] к[омитет].

Чл. 26 Самоволното напускане на района се смята за произвол. Разтуряне на четата става само по разпореждане от ц[ентралния] к[омитет].

* Член 22 е зачертан.

Състав и вътрешен ред на четата

Чл. 27 Четата се състои обикновено от 5—7—10 души* според нуждата и условията, в които се намира района. Тя си има началник, който се определя от о[кръжния] к[омитет] в съгласие на окол[ийския].**

Чл. 28. Момчетата от четата трябва да бъдат готови и способни да пренесат всичките трудности на четнишкия*** живот и рискуваността на работата им, те трябва да са клетвени членове на орг[анизацията] по възможност по-събудените и съзнателни борци с доказана характерност, постоянство, нравственост, с една дума да бъдат образцови борци, за да направят и самата чета такава. За момчета, които търсят частно отмъщение и лични облаги няма място в тези чети.

Чл. 29**** Избора на момчета в четата става със съгласието на местното р[айонно] р[ъководително] тяло. Четата не може да приеме в състава си нов член без съгласието на ръководителя, но и този последния не може да наложи такъв въпреки желанието на четата.

Чл. 30 Четата служи като временно свърталище на работници, които за работа по делото се преследват и компрометират пред властите и са станали невъзможни за явно живееене в мястото си. Тези или други хора на делото, които биха дошли направо до четата, тя ги държи при себе си на съхранение, докато се споразумее с р[айонното] тяло.

Чл. 31 Препоръчва се на четата:***** а) скромност в облеклото, въздържаност в обноските с хората и в изискванията на храната, прибежище и поддръжка чрез насилни забраняване, освен в крайно наложителен случай*****. б) момчетата трябва да се обичат помежду си като братя и всякой от тях да е готов да се жертвува за другарите. Всеки е длъжен да се притече на помощ на изпадналия в опасност другар.

Чл. 32 При пръв признак, че иска момче за лично самосъхранение и спасение напусне другаря си в минута на опасност и не му помогне, при възможността да направи това, той се изключва от четата и организацията като страхливец.

Чл. 33 Всяко момче е длъжно да отстъпва***** от личните

* Първоначално е изписано „7 или повече души“.

** Първоначално е: „Централния“

*** Първоначално е: „горския и скрит“

**** Член 29 е изцяло зачертан.

***** Първоначално „момчетата“

***** Следва зачертан текст „произволи и неприличия на момчетата по къщите, които могат да компрометират четата пред населението се осъждат, а тия за пиянство и блудство се наказват най-малко с обезоръжаване и изключване от четата и организ[ацията].

***** Първоначално е написано „отсъствува“.

си желания и предложения за работа шом дружината не се съгласи с него. Хиртуванията и интригите в четата се осъждат от нея и виновниците се мъмрят от другарите.

Чл. 34 Като хора служещи на едно свето дело момчетата братски делят помежду си всичко (храна, вещи и др.), което* им се даде. Началника в този случай няма особено право. Сребролюбие, користлюбие и саможивството в момчетата се смята за лошо качество.

Чл. 35** Без позволение на началника никое момче не може да напусне четата и да иде у дома си или при некой познат. По възможност момчетата трябва да крият имената, произхождението, месторождението и живота си.

Чл. 36 Никое момче не може да напусне четата си с цел да отиде в друга чета без разрешение. При подобен опит и напускане на четата без уважителни причини*** премества се в друга чета.

Чл. 37 Оръжието на четата се смята за комитско и когато някое момче напусне четата завинаги началника на четата прибира оръжието му и го предава на комитета.

Чл. 38 Чет[нишкия] съвет**** ръководи всичките работи касаещи се до живота, движението на четата и изпълнението на разните ѝ предприятия. Той определя мястото и времето за настаняване, квартируване и криене на четата; той разрешава и недоразуменията между момчетата или между последните и населението.

Чл. 39 Плана за предприятията определя съвета,***** а изпълнението се ръководи и командува от началника, който има право на свое усмотрение да разпределя момчетата и да им дава работа на всеко момче и други такива; когато се поиска от окол[ийското] ръководително тяло***** някое момче за работа съвета***** прави избор; негово право е да назначава момче от четата за обученията, когато той лично***** не може да ги ръководи.

Чл. 49 Във всичките гореизложени случаи дружината е длъжна да му се подчинява и слуша но и той (съвета) е длъжен в отношенията с четата да бъде истински техен другар. В разпорежданията да избягва грубостите и неприличията и

* Зачертан е текста „им попадне или“

** Първият абзац на чл. 35 е зачертан: „Който от момчетата са родени от местото където работят препоръчва им се да отбегват среща с домашните роднини и приятели.“

*** Първоначално текста гласи: „изключва се от орг[анизацията] завинаги“

**** Първоначално е „началника на четата“

***** В първия вариант е „началника в съвещание с цялата дружина“

***** Поправено е „от ръководителя“

***** Вместо „началника“

***** Вместо „точно“

да уважава мненията и желанията на дружината, доколкото с това се не разваля реда на работата.

Чл. 41* Общите спорове, които не може да разреши, както и недоразуменията между дружината и съвета** разрешава се от представители на смесен съвет от окол[ийското] ръководително тяло и една съседна чета. Съвета*** е длъжен да дава ход на оплакванията на момчетата и да ги препраща до местния**** к[омитет]. До разглеждането на оплакването, оплаквающия е длъжен да не нарушава с нещо реда на четата.

Чл. 42. От момчетата в четата много зависи тя да изпълни добре своите задачи. От тяхното примерно поведение спрямо населението много зависи да бъде обичана от него, само при добро пазене вътрешен ред от цялата дружина и при пълен сговор между момчетата тя може да стане образец за работниците. Успешното изпълнение на каквато и да е работа е възможно само, когато всяко момче с ревност служи и изпълнява възложената му от съвета***** работа.

Във всичките тези отношения за грешките на четата пред комитета еднакво са отговорни членовете на съвета.*****

Чл. 43 Момчетата имат право еднакво с началника да взимат участие в агитациите в духа и направлението на орг[анизацията] като се спазва ред в говоренето.

Чл. 44 За вътрешния ред и образцовата дисциплина в четата, тъй необходима за нея във всяко отношение, главната грижа лежи в съвета, но не е освободена от това и цялата дружина. Недоразуменията, обикновените грешки и нередовността в четата изглаждат се по миролюбив начин. Грубостите трябва да се избегват.

Чл. 45 По-големи престъпления като нередовност в страната в изпълнението на възложена някоя мисия противопоставяне с умисъл на съвета или на цялата чета, отклонение с думи или дела от духа на орг[анизацията] и за др[уги] т[аква] вина виновните се мъмрат в присъствието на цялата чета. При непоправимост, повторно непокорство, голямо отклонение от духа на орг[анизацията] при доказано користоло-

* Първият абзац от този член е зачертан: „В случай на разногласие между момчетата по некой план или въпрос, гласа на началника е решающ.“

** Вместо зачертания текст: „и началника разрешава [р]айонното [ръководително] тяло при лично изследване на спора от него или негов пратеник.“

*** Вместо „началника“

**** Вместо [централния]“.

***** Вместо „началника“

***** Вместо „и началника и момчетата“

бие*****и лоши отношения с другарите***** се изключва от организацията.

Смъртното наказание се предвижда в следните случаи:

а) когато някое момче се опита умишлено* да извърши или се докаже** че крои да извърши предателство за някой работник на делото или към четата и орг[анизацията].

б) когато издаде тайни работи, от които би излезло опасност за орг[анизацията] или за четата или за някои работници.

в) когато на своя глава за лични облаги и по лични съображения извърши работи несъгласни с назначението на четата и с духа на орг[анизацията].

г) когато във време на някое предприятие на четата се опита да избяга от нея [и] не изпълни възложената му работа и с това тури в опасност цялата чета и парализира действията ѝ.

д) ***

Чл. 47. Решенията за смърт се [в]зимат от цялата чета и с одобрението на о[кръжното]**** р[айонно] тяло.

край

ВЪСТАНИЧЕСКИ ДИСЦИПЛИНАР[ЕН] УСТАВ¹⁵:

Гл[ава] I

1. Дисциплината е строго определен ред, който всичките въстаници (от най-малкия до най-големия) трябва да спазват.

2. Нарушителите на този ред се подлагат на наказания, споменати само в настоящия устав.

3. Всеки, който с пушка, секира или каквото и да е оръжие стои пред Революционното знаме е въстаник.

4. Началник е всеки назначен от по-горното началство, да ръководи, да носи грижи и отговорности за поверените му хора, както в боя, тъй и въвн от него.

5. Заповедта е задължителна, когато е дадена от лице (началник), което има право да заповядва и да изказва заповедта в законна форма.

***** Следва зачертан текст „и безиравственост, за пиянство“

***** Следва зачертан текст „и за напущане на четата по свое исканне, макар и с разрешението на началника на четата, отстранява се от четата и се изключва завинаги от организацията.“

* Вмъкната е думата „умишлено“

** Вместо „узнае“

*** Текстът и зачертан: „когато цялата дружина на основание дълго наблюдене намери някого подлежащ на смърт“.

**** Вместо: „ръководното“

Глава II

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ

6. Въстаникът е длъжен:

а) Да пази интересите на отечеството до последна капка кръв, като изпълни дадената си клетва. Виновният се наказва със смърт.

б) Строго, точно и безпротиворечиво, своевременно да изпълнява заповедите на началниците си; Виновният се наказва със смърт.

в) Да се притича на помощ, да жертвува себе си за другарите, когато ги огрозява опасност. Виновният се наказва със смърт.

г) Да бъде храбър. Виновният за първи път се изобличава пред четата и втори път — със смърт.

д) Напразно патрон да не стреля. Виновният за първи път се изобличава пред цялата чета като страхливец, а ако повтори, обезоръжава се.

е) Да почита началниците и старшините си. Виновният се наказва с превеждане в друга чета в същия район, а за втори път със смърт.

ж) Знамето, докато е жив да пази длъжен е всеки, да му направи скъпа постеля от собственото си тяло, та тогава да се повали то.

з) Мародерството се забранява строго. Виновният се наказва със смърт.

(Забележка): Мародерството се казва обирание на убити за лична полза.

и) Пиянство, блудство, изнасилване на жени е строго забранено. Виновният се наказва със смърт.

ДЛЪЖНОСТИ И НАКАЗАНИЯ НА ДЕСЕТНИЦИТЕ

7. Всички длъжности и наказания предвидени в параграф 6 за въстаниците се отнасят и за десетниците, освен това те са длъжни:

а) Да следят за поведението на подчинените си. Грижат се за реда в отделението и отговарят за грешките на подчинените си.

б) Те изравняват малките спорове между подчинените си; стараят се да заякчат другарството помежду им; да развиват взаимоспомагането и да приучват подчинените си на почит и уважение към началниците.

в) Десетникът следи за точното изпълнение на заповедите, които се отнасят до подчинените му.

г) С личен пример приучава подчинените си на въстанически ред.

д) Бащински се грижи за здравето и доброто на хората си.

е) Справедливо разпределя между подчинените си принадлежащата се храна за отделението му, без да се ползува с някаква привилегия.

ж) Точно следи за правилното нареждане на служба и изпълнението ѝ.

з) В боя наблюдава за точната стрелба и насърчава подчинените си.

и) За всичко, що се отнася до отделението му, долага на войводата си.

к) За маловажни простъпки на десетника за първи път прави му се бележка насаме, за втори път пред началствующите лица. За многократно повтаряне на една и съща грешка сменява се от длъжност, лишава се от звание и се превежда в друга чета.

ДЛЪЖНОСТИ И ОТГОВОРНОСТИ НА ВОЙВОДАТА

8. Забележка: Всичките предидущи параграфи се отнасят и за войводата. Освен това:

а) Войводата е отговорно лице пред районното началство за състоянието на четата.

б) Отговаря за изправното състояние оръжието на четата си.

в) Войводата сам или неговият помощник води дневник, в който ежедневно вписва накратко станалите произшествия с четата.

г) Прави забележки и мъмрения на всички от четата за направените от тях маловажни грешки.

д) Войводата похвалява храбреците пред цялата чета, изобличава страхливците и държи за това бележка.

е) Нарежда всеки съобразно грешката му от един до три пъти не по ред на работа.

ж) Справедливо удовлетворява молбите на подчинените си. За въпроси заплетени долага за разрешение на р[айонното] и н[ачал]ства.

з) При налагане на наказания длъжен е да изслуша виновния, да разследва работата по-подробно и чак тогава да наказва.

и) Подлежащите на наказания по §6 (пунктове а, б, в, ж, и) войводата долага на р[айонното] началство, а до последване на разпореждане държи ги под строг надзор.

к) Придобитите неща (трофей) войводата употребява по разпореждане на р[айонното] началство.

л) За несполуките и нещастията произлезли от немарливост, прекалена осторожност, страх или бездействие, войводата се наказва със смърт.

м) За неотиване на вистрел (помощ) на съседната чета, село или град без уважителни причини наказва се със смърт.

н) За невзимане съответстващи мерки за охранение и за неумело водене на четата в боя наказва се със смърт.

о) За предаване на противника себе си или четата наказва се със смърт чрез обесване.

п) За изгубване на знамето войводата наедно с четата се погубват по усмотрение на р[айонното] началство.

р) За маловажни погрешки, от които не е последвало нищо зло за делото, войводата се наказва с мъмрене от р[айонното] началство, а при повторни маловажни грешки наказва се с привеждане в друг район на по-долна длъжност, а за постъпки, които водят след себе си зли последствия за освободителното дело наказва се със смърт позорно чрез обесване.

с) Войводата държи в известност р[айнното] началство за всичко (движение на четата, разни произшествия и др.).

ДЛЪЖНОСТИ И ОТГОВОРНОСТИ НА РАЙОННОТО НАЧАЛСТВО

9. Предвидените отговорности и наказания в предидущите §§ се отнасят и до районното началство. Освен това то:

а) Ръководи въстанието в района си.

б) Изпълнява точно заповедите и разпорежданията на главния щаб.

в) Грижи се за правилното функциониране на куриерската и интендентска служба.

г) Следи в района си за точното изпълнение на всички заповеди, правилници и инструкции, издадени от щаба.

д) Привежда в изпълнение присъдите издадени от щаба.

е) Заповедите на район[ното] началство се изпълняват безприкословно от всички войводи, десетници и въстаници в района им.

ж) То следи за поведението и действията на войводите.

з) Районните началници се ръководят в действията си съобразно общия план на движението, само в изключително, належащи обстоятелства, които не искат отлагане, действуват по свое усмотрение, но за стореното веднага донасят в щаба.

и) За нарушения районното началство се наказва от щаба и съгласно важността на грешката или престъплението и последствията от тях налагат се следните наказания: мъмрене, сменяване или смърт.

ДЛЪЖНОСТИ И ОТГОВОРНОСТИ НА ГЛАВНИЯ ЩАБ

10. Щабът е върховното ръководително тяло във Втория рев[олуционен] окръг.

11. Заповедите на щаба се изпълняват безприкословно от всичките действащи сили в окръга.

12. Щабът ръководи въстанието в целия окръг.

13. Воденето на преговори с чужденци, посредници и с неприятелите принадлежи изключително на Щаба.

14. Той поддържа сношения с другите въстанали окръзи, а при възможност и с вънкашния свят.

15. За действията си Щабът отговарят пред конгреса, който налага наказания предвидени в настоящия устав на провинившия се.

16. Правото за свикване на конгрес принадлежи на Щаба, обаче ако се отнася до въпроси, касаещи се до самия щаб, може да се свика и по искане на районното началство, когато числото на последните надминава половината от общото им число в окръга. В такива случаи Щабът непременно трябва да се уведоми, за да свика конгрес.

Т а б л и ц а № 1

Списък на извършени убийства по заповед на Организацията в Охридско и Стружко

Стружки район

1. Ламбе Попов от Вехч[ани], VI, 901, в селото му [от] Як[им] Алулов, задето убил един работник и като сърбоманин
2. Ленка Русева [от Вехчани], XI. 901, в селото ѝ [от] Наста Муратчев*, предателка
3. Тасе Попов [от Вехчани], 1. X. 902, [в селото] му [от] Ст. Гогов, съмнителен по заповед на Ник. Петров
4. Ламбе Янков [от Вехчани], 23. VIII. 903, до селото [от] Сим. Шекутков, като предател
5. Спасе Катин [от Вехчани], VIII. 903, в къщата му [от] Наста Муратчев*, като предател
6. Кота Калайджиева [от Вехчани], 20. VIII. 903, до селото от Стоян Дамов*, като предателка
7. Симон Шекутков [от Вехчани], 20. II. 904, до селото [от] Милош войвода, задето умишлено рани четник
8. Мария Дузлия от Октиси, X. 903, до селото Муратев, Кочо, предателка
9. Леко Христов от Ябланица, VIII. 903, до селото му [от] Ст. Гогов, като предател

* Някои от имената на изпълнителите на присъдите са дадени с шифър

10. Георги Леков [от Ябланица], VIII. 903, до селото му от Трифон Мануилов, предател
11. Стоян Леков [от Ябланица], VIII. 903, Йон Димов с. Драслейца]
12. Митре Геров [от Ябланица], IX. 903, [от] Милош войв[ода] като начал[ник] на сърбом[аните] в Деб[ърски] Дримкол
13. Митре Мойсов от с. Луково, 28. VI. 903, в сел[ската] гора [от] Цв. Христов, убит като предател
14. Трайко Велков [от Луково], 9. VIII. 903, В Слив[о] [от] войвода Марко, убит като предател
15. Хр. Марков от с. Нерези, 2. XI. 903, в селото му [от] войв. Милош, като шпионин
16. Янейца Митрева от Вранища, 902, в къщи [от] съпругът ѝ Яне като проститут[ка] и предателка.
17. Яне Митрев [от Вранища], III. 903, в Збъж[денската] гора, убит по заповед на Тасета войвода като прелюбодеец, но това е лъжовно. Яне е заловил Тасета в подобно престъпление.
18. Филип. . . , Драслейца, 17. IX. 903, в Ябл[анската] гора, като избягал четник и предателствувал
19. Геор[ги] [влахът], Вишни, IX. 902, [от] войв[одата] Цветан, потурчен, предателствувал
20. Спасе Нестеров, Радожда, 23. IV. 904, в село. Задето предателствувал и като водит[ел] на сърб[омани] и гръком[ани]

Охридски район

1. Дим. Гърданов от Охрид на 5. VIII. 98, в града [от] Мет[оди] Патчев, ръководител на сърб[ската] пропаганда и подозрен в предателство
2. Алек[сандър] Терзиянов от Охрид, 902, в Бр[ежанската] гора [от] войв[одата] Ник[ола] Петров, задето за пари уби лещанеца Йонче Китановски и задето обезчестил една мома.
3. Яким. . . (майстор), с. Луково, VI. 903 в града Мих. . . , задето предавал чрез Шабан ага и задето отказвал да плати разписката си
4. Сандре Спиров (Буше), Охрид, 18. VII. 903, в Курат[ичката] гора. Мургащ, като шпионин, съгледник
5. Велян Войданов, Брежани, 17. XI. 901, в кошарата му, от Тасе войв[ода], като шпионин
6. Миленко Петрев от Брежани, 18. XI. 901, Илин[ска] църква, [от Тасе войвода, като шпионин]
7. Насто Йорданов от Брежани, 19. III. 904, в къщата му Четата (Темелко)*, доносчик по организацията на правителството. През 1901 и 903 предат[елството] му бе доказано и

* Името е дадено с шифър

- се призна самичек. Биде опростен. След 2. X. 903 отново почна да долага на правител[ството]
8. Фания Йонова, Плаке, III. 902, в селото от четата на Ник. Петров, [като] предателка, проститутка
  9. Наумица. . ., Свиница, V. 902, до селото от четата Ник. Петров, като предателка, проститутка
  10. Кузман Радев, Свиница, X. 902, до [селото] предател
  11. Никола Котев, Свиница, X. 902, [до селото — предател]
  12. Звезда Петрева, Завой, IV. 902, [до селото] предателка, проститутка
  13. Пера Николова, Опеница, IV. 902, [до селото] [от] Сандре, [предателка, проститутка]
  14. Менка Ангелова, Велгощи, 902, в Охрид [предателка, проститутка]
  15. Лазар Речков, Велгощи. VII 903, в сел[о] Кр. Ил. като шпионин
  16. Агния Павлева, Лешани, 31. XII. 901, Сирул. рид, като предате[лка] и проститутка, устроявала е комплоти, за да се обезч[естят] моми от тях[ното] село с Тефика Тършанов от Дебър[ски] чифлик. Такива случаи [само изследваните] са 37.
  17. Паункойца Георгиева, Леш[ани], 902, Речки синор. Четата на Никола Петров, като предателка и проститутка.
  18. Матейца [Георева], Леш[ани], 902, [Речки синор. Четата на Никола Петров, като предателка и проститутка]
  19. Ставре Иловски, Велмей, 902, селото, Т[асе], като предател.
  20. Йоница Цветковска, [Велмей], 902, до селото, сел[ски] терор[исти] предателка и проститутка
  21. Симоница Вълчевска, [Велмей], 902, в къщата, [селски терористи, предателка и проститутка]
  22. Ставрейца, Слатино, VII. 902, в [къщата], четата на Деяна Димитрова с р[айонен] войв[ода], предателка и проститутка
  - *22. Арсена Ламбева, [Слатино, VII. 902, в къщата, четата на Деян Димитров, районен войвода, предателка и проститутка]
  23. Менка Ставрева, [Слатино, VII. 902, в къщата, четата на Деян Димитров, районен войвода, предателка и проститутка]
  24. Хр. Иванов, Ърбино, [VII. 902, в къщата, четата на Деян Димитров, районен войвода], шпионин
  25. Божана Ангелова, [Ърбино, VII. 902, в къщата, четата на Деян Димитров, районен войвода], предат[елка] и прост[итутка]
  26. Свещ. Хр[исто], Върбјани, 902, до селото, Деян войвода,

* Повторено в текста.

- като предател от повече години през 902 се признава. Биде опростен. В края на 902 отново почна да предава
27. Сава Кузманов, Годивье, 19. IV. 903 над [селото, Деян войвода, предател]
  28. Силян Лакоец, Злести, 9. IX. 903, селски войвода предал си оръжието и себе си
  29. Геор[ги] Балев [Злести, 9. IX. 903] защото си предал оръжието на аскера в Брежани в присъствието на 300 четници Г[орското] р[айонно] н[ачалство]
  30. Хр[исто] [Злести, 9. IX. 903], защото си предал оръжието на аскера в Брежани в присъствието на 300 четници Г[орското] р[айонно] н[ачалство]
  31. Цвета Котева, Годивье, в село, Караджата, като предателка и проститутка
  32. Арсе Фиданов, Лактине [в село], от сел[ски] тер[ористи], шпионин
  33. Велян Василев, [Лактине, в село, от селски терористи, шпионин]
  34. Хр. Сърбаков, [Лактине], 904, в село, от селски терористи, шпионин

Т а б л и ц а 1

Убити турци в Охридско и Стружко по заповед на органи- [зацията] до въстанието 20. VII. 903

1. Раим Кочеджаклия, Пещани, X. 902, до селото четата на Страхила задето следил четата да я предаде.
2. Ахмед, [Пещани], 6. IX. 902, под [селото], също и задето обезчести една жена
3. Зенил, [Пещани, 6. IX. 902, под селото, също и задето обезчестил една жена]
4. Адил Бавтов [Пещани] 2. IX. 903, в с. Елша[ни], четата на Никола Митрев, защото тероризирал народа
5. Джелил, [Пещани, 2. IX. 903, в с. Елшани, четата на Никола Митрев, защото тероризирал народа]
6. Бежет Тършан, Дебър, 25. V. 902; на р. Сатеска. Четата на Ник[ола] Петров, задето тероризирал народа, обезчест[явал] жени, следил движение на четата и задето бе член на тур[ския] комитет.
7. Риза, Песочани, IV. 902, на Ботунци. Загдето се опитал да убие един работник от Ботун
8. Шакир, Песочани, 14. V. 902, на Мармор — четата на Никола Петров, задето тероризирал народа и обезчестил жени
9. Риза Кривошиев, Песочани, VIII. 902, Сливов хан — четата на Никола Петров, задето тероризирал народа и обезчестил жени

10. Деар, Струга 20. X. 902, Мишлешево, задето тероризирал народа

Таблица 2.

Списък на убити българи от турци в Охридско и Стружко по подозрение, че са работници на организацията

1. Иван Главинчев, Охр[ид], 20. V. 902, Мустафа и Осм[ан] еф[енди], [Максуд* от Заграч], незаловен
2. Н. Фортмаров, Охр[ид], 18. II. 903, в чаршията, Далип от Струга
3. Коле Киселинов, Охр[ид], V. 902, Сливов хан от Каплан, Пашо, Муса и пр. нена[казани]
4. Поп Сотир, Любаница, IV. 903, на път за [манастира] „Св. Наум“, Исмаил
5. Геор[ги] Шибаков, Велгощи, X. 902, Видобища
6. Ставри Чингов, Велгощи, VIII. 901, до ханчето Охрид[ско]
7. Яким Размов, Велгощи, V. 903, Сушица
8. Цветан Ресар, Велгощи, VI. 902, в село
9. Тане Беклевски, Белчища, 16. III. 902, Лешанско, Бесим... , Дебър, незаловен
10. Степан Мирчев, Оздолени, 14. V. 902, до селото му, Зенил, Абедин от Подм[очане]
11. Бл. Смилев, Оздолени, 17. IV. 902, в къщата му, Пашо от Песочани, ненаказан
12. Търпе Алексков, Сливо, V. 902, Сливов хан, Каплан, Пашо, Муса — Песочани
13. Цветан Иванов, Сливо, 23. IV. 902, в къщи, Каплан, Пашо, Муса — Песочани
14. Недан Стамболджия, Ърбино, V. 902, над селото, Нусь... , с. Баля (Дебърско), незаловен
15. Дуко Смилев, Ърбино, 20. V. 902, над селото, Адем... Охр[ид], незаловен
16. Хр. Кърмак [Ърбино], 20. VII. 902, над селото, Айредин, Долна Дебърица [с. Люр], Джафер, Риса, Емин — Песочани
17. Неде Стрезов, [Ърбино], 20. VII. 902, над селото, Айредин, Долна Дебърица, с. Люр, Джафер, Риса, Емин — Песочани]
18. Цв. Коняр, [Ърбино, 20. VII. 902, над селото, Айредин, Долна Дебърица, с. Люр, Джафер, Риса, Емин — Песочани]
19. Трене Велянов, Лактине, 15. VI. 901, над селото, Абдула — Ресен, Айредин — Д. Дебърица, Суло с. Люр, незаловени
20. Геор[ги] Тренев, [Лактане], 15. VI. 901, [над селото], същите

* Араб. — жител

21. Змейко Трайчев, [Лактине], 11. VII. 901, [над селото] Шакир — незаловен
22. Апостол Илиев, Лакт[ине], 5. VII. 901, под Песочани, бр. Каплан Па. .шо, Муса — Песочани — незаловени
23. Аврам Траянов, Елшани, 23. XI. 902, в село, Люман Ахмед Иляз, Пещани — незаловени
24. Хр. Паунчев, Елш[ани], II. 903, в окр[ъжния] затв[ор], заптиите
25. Йонче Аврамов, Велмей, 21. IV. 901, Сирул. рид, Зенил, Абедин, Поум, Таир—циганин, ковач в Ново село, незаловени
26. Ст. Гюрчин[ов], [Велмей], V. 901, до селото му, Зенил, Абедин Поум — незаловени
27. Нове Шишков, Злести, 900, до селото, Зекир, Поум, незаловени
28. Робе Силянов, Ботун, V. 902, на моста Сатеска, Каплан, Риза Емин — Песочани, незаловени
29. Димо Н. Шулевски, Издеглаве, V. 902, до с. Мейца, Рамадан — Деложди, незаловен
30. Николе Б. Шулевски, Издеглаве, 902, Мешейца, Рамадан — Деложди, заловен, но ненаказан
31. Ило Шулевски, Мишлешово, V, Шаркинище, незаловен
32. Мартин Шулевски, Мишлешово, V, под селото, Айрула, Далип—Струга
33. Климо Илов, [Мишлешово], VI, до Струга, [Айрула, Далип—Струга]
34. Яковче Димов, [Мишлешово], V. 901, Говедарника, Елмаз убица — незаловен, но убит в сражение при Решанец — 31. VIII. 903
35. Яне Спасев, [Мишлешово], над с. Локов, Рамадан, Делгожди, заловен — ненаказан
36. Коста Николаев. Мороища, 21. I. 902, Говедарника, [Рамадан], Струга, незаловен
37. Тане Наумов, [Мороища, 21. I. 902, Говедарника, Рамадан, Струга, незаловен]
38. Яким Маджаров, [Мороища], 13. VIII, под селото, [Рамадан, Струга, незаловен]
39. Серафим Силянов, Върб[яни], 27. V. 902, Злестовско, Каплан, Муса — Песоч[ани] и Зенул
40. Герасим Груйов, [Върб[яни], 28. V. 902, до с. Цър[вена] вода, Емин, Каплан — Песочани, за пари
41. Наум Христов, Църв. вода, 23. IV. 902, в Сел. пл., Емин, Каплан — Песочани
42. Тане Деспотов, (Църв. вода) 27. VII. 902, в Сел. пл., от хайдуги, дебрани
43. Кузман Трайчев
44. Йосиф Павлев в селото, Таир от Паум (?)

45. Савейца Христова, Лакт[ине], 11. VII. 901, Каплан и с—ие, незаловени
46. Йове Алексов, Лактине, 11. VII. 901, Каплан и с—ие, незаловени
47. Петре Неделов, Годивье, 26. IX. 187..., дебрани, [незаловени]
48. Коста Неделов, [Годивье], 11. VI. 187... [дебрани, незаловени]
49. Деян Размов, [Годивье], II. 188..., Шакир Яшаров — Песочани, незаловен
50. Цветан Стефанов, [Годивье, II. 188..., Шакир Яшаров — Песочани, незаловен]
51. Кл. Савев, [Годивье], 7. VIII. 1885, кичевски хайд[ути], [незаловени]
52. Секула Илийов, [Годивье], XI. 1885, Рушидан, Тополяни [Дебърско, незаловен]
53. Георги Ангелев, [Годивье], XII. 1885, неизв. незаловен
54. Йон Ангелев, [Годивье], VIII. 1885, хайдуту, [незаловени]
55. Трене Савев, [Годивье], IX. 1898, Н. С.
56. Велян Блажов, [Годивье], Тела Ариф, Паум, незаловен, Делко Осман, [незаловен]
57. Трене Йовев, [Годивье], 3. VII. 901, Абас Маскудов, Курошица, Зенил, Тура, Дебърско
58. Кръсте Стойнев, [Годивье], IV. 188..., хайдуту

Таблица на убитите през въстанието
в Охридско и Стружко (20. VII. 903 до 904)

№ по ред	Название на селата или град[овете]	Кога е изгорено	Човешки жертви		Без оръжие			Забележка
			чет[ници]	въстан-[ници]	мъже	жени	деца	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Охрид	—	9	3	3	—	—	
2.	Елшани	—	1	—	1	—	—	
3.	Койнско	—	—	—	2	—	—	
4.	Велгощи	26. VII 903	1	14	27	5	6	
5.	Скребатно	25. VII 903	—	—	9	1	—	
6.	Свиница	9. VIII 903	—	2	15	—	2	
7.	Речица	9. VIII —	—	1	3	—	1	
8.	Опеница	—	—	4	22	3	1	
9.	Плаке	30. V II	—	7	5	5	2	
10.	Завой	—	—	1	2	—	—	Само 2 къщи изгорени 23. VIII.
11.	Ку ратица	9. VIII —	—	1	10	7	11	
12.	Сируля	21. VII.	—	—	13	10	14	
13.	Косел	—	1	3	3	—	—	
14.	Г. Лакочерей	—	—	—	1	—	—	
15.	Требенища	—	—	2	—	—	—	
16.	Горенци	—	—	—	2	—	—	
17.	Оровник	—	—	1	—	—	—	Само 1 къща изг[орена]
18.	Волино	—	—	1	—	—	—	
19.	Ливада	—	—	—	1	—	—	
20.	Брежани	7. VIII. 903	—	1	3	—	—	
21.	Велмей	25. VII	—	—	14	1	—	
22.	Лешани	26. VIII	—	2	5	1	—	
23.	Злести	20. VIII	—	1	7	1	1	Само част изгоряха 1/2
24.	Белчища	30. VII	—	1	10	—	—	

1	2	3	4	5	6	7	8	9
25.	Гърко поле		—	—	1	—	—	
26.	Ботун	23. VII и 6. VIII	—	2	5	1	4	
27.	Цървена вода	25. VII	—	—	5	—	—	
28.	Слатино	27. VII	—	—	12	2	—	
29.	Оздолени	21—23. VII	—	—	—	1	—	
30.	Сошани	23. VII	—	—	1	—	—	
31.	Издеглаве	—	—	—	4	—	—	
32.	Ърбино	28. VII	—	—	3	2	—	
33.	Сливо	12. VIII	—	—	1	—	—	
34.	Мраморец	"	—	7	5	1	1	
35.	Турие	"	—	—	2	1	—	
36.	Лактине		—	—	3	—	—	
37.	Годиве	} 28. VII	—	—	6	2	—	
38.	Върбяни		—	—	3	2	—	
39.	Присовяни	23. VII	—	—	1	—	—	
40.	Збъжде	23. VII	1	1	7	—	—	
41.	Ържано	23. VII	—	2	1	2	1	
42.	Локов	13. VIII	—	—	2	1	—	
43.	Селце	—	—	10	1	—	—	
44.	Буринец	—	—	2	—	—	—	
45.	Струга	—	—	1	1	—	—	
46.	Вевчани	—	—	—	3	—	—	
47.	Лъжани	—	—	17	2	—	—	
48.	Мишлешово	—	—	6	6	—	—	
49.	Моррища	—	—	—	2	—	—	
50.	Драслайца	—	—	9	7	—	—	
51.	Луково	—	1	—	—	—	—	
52.	Безево	—	—	1	—	—	—	
53.	Ябланица	—	—	—	4	—	—	
54.	Глобочица	23. VII	—	6	1	2	1	
55.	Таш Моруница	23. VII	—	4	1	4	1	

Изгорели са през въстанието следните села:

№ по ред	Название на селата или градовете	Изгорели имоти					
		къщи	кошари и плевни	воденици	черкви	училища	жито в кила
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Велгощи	—	—	—	1	1	—
2.	Скробатно	—	—	—	—	—	—
3.	Опеница	80	63	4	1	—	2500
4.	Завой	—	—	—	—	—	—
5.	Речица	—	—	—	—	—	—
6.	Плаке	—	—	—	—	—	—
7.	Куратица	—	—	—	1	1	—
8.	Косел	2	—	—	—	—	—
9.	Сируля	63	—	4	1	—	—
10.	Лешани	77	—	3	1	1	—
11.	Манастир „Св. и Свети“	—	—	—	1	—	—
12.	Злести	77	93	1	1	—	800
13.	Белчища	112	—	1	1	1	—
14.	Богун	—	—	—	—	—	—
15.	Цървена вода	52	38	3	1	1	200
16.	Велмей	104	27	3	2	1	80
17.	Брежани	98	—	6	1	1	80
18.	Д. Средорече	6	—	—	—	—	—
19.	Сошани	—	—	—	—	—	—
20.	Оздолене	25	—	—	2	1	600
21.	Слатино	140	—	13	2	1	2500
22.	Ърбино	—	—	—	—	—	—
23.	Сливово	70	93	1	1	1	850
24.	Мраморец	84	228	9	1	1	—
25.	Турье	64	57	1	1	1	—
26.	Лактине	95	120	4	1	1	365
27.	Годиве	98	160	6	2	1	900

1	2	3	4	5	6	7	8
28.	Върбяни	89	215	5	1	1	234
29.	Оровник	1					
30.	Мишлешово	6	—	8		ограбено	526 1/2
31.	Драслайца	6	3			ограбена	
32.	Присовяни	67		3		ограбена	
33.	Сбъжди	104	114	3		ограбена	1
34.	Ържано	74	45	3	1	1	3169
35.	Локов	72	58	1	2	—	3979
36.	Т[аш] Моруница	63	56	2			
37.	Глобочица	25	1	1	—	1	12
38.	Требеница	2					
39.	Лабунница	1	4				
40.	Свиница						
41.	Велм[ешки] чифлик	1	1	к			

Ограбени неща през въстанието

№ по ред	Название на селата	Ограбени вещи								Стойност на ограбените оръдия и покъщнина гр[оша]
		коне	магарета	волове и крави	свини	кози	овци	птици	кила жито	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Църв. вода	40	—	209	—	—	—	1219	665	
2.	Върбяни	10	—	57	—	—	—	1250	768	
3.	Годиве	18	—	200	—	—	—	950	37	192 998 гр.
4.	Лактине	15	—	145	—	—	—	1345	852	148 875
5.	Ържано	39	—	74	—	—	—	736	9140	201 800
6.	Локов	44	—	290	—	—	—	5060	1120	167 300
7.	Средорече	11	—	10	—	—	—	260	—	15 000
8.	Издеглаве	2	—	3	—	—	—	328	1000	2 600
9.	Ърбино									
10.	Турье									

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
11. Мраморец										
12. Слибово										
13. Слатино										
14. Оздолени										
15. Сошани										
16. Белчица										
17. Ботун										
18. Злести										
19. Лешани										
20. Маи[астир] „Сви Свети“										
21. Брежани										
22. Велмей										
23. Сируля										
24. Куратица										
25. Плаке										
26. Опеница										
27. Завой										
28. Свиница										
29. Речица										
30. Скребатно										
31. Косел										
32. Велгощи										
33. Горенци		3	—	3	3	72			352	
34. Оровник										
35. Д[олно] Лакочери										
36. Мишлешово		16	—	25	—	1	36	163	—	1667 л[ири] т[урски].
37. Моройща									22	7 л. т.
38. Драслайца		8	—	20	—	—	—	—	1361	1049 1/2 л.т
39. Лъжани		17	—	21	1	1	—	97	1005	660 л. т.
40. Присовяне										
41. Збъжди										

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
42.	Селце									
43.	Буринец									
44.	Глобочица	6	—	57	—	612	I.	530	—	1073 л. т.
45.	Т[аш] Морунища	45	—	169	—	1136	II.	220	—	1485 л. т.
46.	Ман. „Св. Петка“	—	—	1						
47.	Вехчани	2	—	156	—	200	47	3	—	180 л. т.
48.	Октиси							3		71 л. т.
49.	Лабуница								30	340 1/2 л т
50.	Ябланица						251	—	—	75 л. т.
51.	Пискупщина						133			34 л. т.
52.	Дренек						520			
53.	Нерези			1						25 л. т.
54.	Луково	—	1	12	—	—			3	—
55.	Модрич	—	—	1	—	16	—	—	4	3... дело
56.	Пискупщина	—	—	1	—	10	6			3—4

**Поименен списък на убитите от Охридско и Стружко през
въстанието (20. VII. 903 до 904)**

гр. Охрид

1.	Кл. Рилков	30 г., ч[етник]	20. VII до Елшани
2.	Г. Динев	22 „	21. VII „ Меш[ейца]
3.	Кл. Патчев	75	VII „ Видобища
4.	Ар. Маринов	40 „	31. VII в Маркови кукиѡ
5.	Ст. Куртелов	28 „	„ „ „
6.	Хр. Пармаков	22 „	„ „ Гърмешница
7.	Геор. Трайчев	22 „	„ „ „
8.	Ан. Узунов	22 „	„ „ „
9.	Н. Златарев	26 „	„ „ „
10.	Л. Николов	24 „	„ „ „
11.	Мицко Кошиш[ки]	36 в[ъстаник]	„ „ „
12.	Мих. Арнаут	20 ч.	„ в Рашанец
13.	Ан. Котляров	20 в.	20. IX. Хасан Джура
14.	Ст. Стоянов	26 в.	7. X. до Св. Спас

с. Елшани		
15. Кл. Георгиев	22 ч.	20. VII. до Елшани
16. Сандре Кордов	20 "	" " " "
с. Койнско		
17. Еким Грозданов	40 "	IX до Реч[анските] лозя
18. Стоян Гълъбов	— "	20. VII до Елша[ни]
с. Велгощи		
19. Т. Бараков	30 "	20. VII до Елша[ни]
20. Анг. Ноачев	48 "	26. VII в село
21. Гр. Ноачев	43	" "
22. Наум Тодоров	46	" "
23. Ив. Тушкалов	25	" "
24. Т. Ноачев	15	" "
25. Петър Сараец	61	" "
26. Д. П. Сараец	14	" "
27. Коте Настев	65	" "
28. Г. М. Настев	14	" "
29. Д. Кецев	56	" "
30. Насте Чорбанов	40	" Лесков[ската] пл[анина] по подстрекат[елство] на Мих. Джура
31. Пет. Шапчев	51	" " " "
32. Анг. Арнаулов	50	" " " "
33. Ст. Панджаков	55	" " " "
34. Ефт. Размов	53	" В СЕЛОТО
35. Г. Шокеров	60	" "
36. Наум Панджаков	77	" "
37. Хр. Рамненец	75	" "
38. Ило Вретов	65	" "
39. Коте Бараков	65	" "
40. Ило Шибиков	73	" "
41. Як. Бъндев	40	" "
42. Тале Арнаулов	45	" "
43. Йон Буджаков	80	" "

44. Ник. Шикова	45	26. VII	в селото
45. Наум[ица] Панджакова	70	"	"
46. Сераф. Чинков	35 в.	31. VII.	мес[тноста] Бигла (Петр[инска] пл)
47. Гр. Шиков	24 в.	"	" " " "
48. Наум Лиотов	23 в.	"	" " " "
49. Анг. Шибиков	24 в.	"	" " " "
50. Наум Бунташов	19 в.	"	" " " "
51. Куз. Шибикова	45 в.	"	" " " "
52. Стеф. Балева	50 в.	"	" " " "
53. Янейца Байданова	38 в.	"	" " " "
54. Коста Шибиков	45 в.	21. VIII.	Хасан Джура пл[анина]
55. Ст. [Шибиков]	13	"	" " " "
56. Д. Шибиков	12	"	" " " "
57. Йонче Лятков	30	"	Джафа
58. Хр. Китанов	47	"	"
59. Тод. Вретов	13	"	"
60. Йонче Шапкарлов	35 в.	31. VIII	под в. Маркови кули, Гърмешница и Речки рид
61. Коле Кушалев	22 в.	"	" " " " "
62. Илю Лиотов	45 в.	"	" " " " "
63. Ило Шапчев	20 в.	"	" " " " "
64. Ило Шенгюлов	21 в.	"	" " " " "
65. Ст. Д. Йонов	19 в.	"	" " " " "
66. Лаз. Ст. Шокаров	19 в.	"	" " " " "
67. Стойне Симонов	28 в.	"	" " " " "
68. Дим. Мургов	52 в.	"	" " " " "
69. Пет. Муйов	53	"	" " " " "
70. Вел. Шибиков	65	28. IX	в Елшанс[ката] пл[анина]
71. Анаст. Шибиков	50	"	" " " "

с. Скребатно

72. Ив. Пушов
73. Г. Савев
74. Наум Велянов

75.	Вел. Симончев			
76.	Став. Иванов			
77.	Анча Колейчина			
78.	Хр. Стефов			
79.	Трене Стойков			
80.	Ив. [Толев]			
81.	Ст. Толев			
с. Свинщина				
82.	Вел. Лазаров	25 в.	31. VIII.	Рашанец
83.	Коте Мирчев	20 в.	"	"
84.	Кр. Цветанов	60	"	до селото
85.	Став[ре] Тренев	18	"	" "
86.	Бог. Иванов	55	"	" "
87.	Пет. Мирчев	75	"	" "
88.	Толе Велянов	75	"	" "
89.	Здраве Велянов	70	"	" "
90.	Куз. Радев	65	"	" "
91.	Ник. Котев	40	"	" "
92.	Пет Мирчев	75	"	" "
93.	Георе Радев	70	"	" "
94.	Коте Николов	20	"	" "
95.	Д. Илов	8	"	" "
96.	Стамена Стефанова	10	"	" "
97.	Хр. Кузманов	25	VIII	в селото
98.	Митре Йонов	40	"	" "
99.	Хр. Йонов	62	"	" "
100.	Коле Митрев	22	"	" "
с. Речица				
101.	Трайче Стоянов	25	9. VIII	изг[орени] в къщи
102.	Вел. Здравев	70	"	" в селото
103.	Д. Николов	25 в.	31. VIII	Рашенец
104.	Кр. Стоянов	35	31. VIII	под селото
105.	Косте Христов	15	"	" "

с. Плаке

106.	Петрейца Миленкова	20	31. VIII	до селото
107.	Ефтимича Миленкова	25	"	" " "
108.	нейно момиченце	2	"	" " "
109.	Митра Христова	25	"	" " "
110.	Вас. Домазетов	25 в.	"	" " "
111.	Мице Стефанов	30	"	" " "
112.	Павле Ставрев	55	"	" " "
113.	Пет. Тумчев	70	"	" " "
114.	Цв. Миленков	55	"	" " "
115.	Коле Николов	55	"	" " "
116.	Николица	45	"	" " "
117.	Велика Стоянова	25	"	" " "
118.	Петрово детенце, некръстено	8 дена	"	" " "
119.	Наум Николов	45 в.	27. IX	Бачилище
120.	Търпо Домазета	в.	"	" " "
121.	Косте Митрев	25 в.	"	" " "
122.	Хр. Николев	35 в.	"	" " "
123.	Спиро Настев	20 в.	"	" " "
124.	Хр. Димов	18 в.	"	" " "

с. Опеница

125.	Хр. Йонов	25 в.	31. VIII	Ращанец
126.	Пет. Митрев	24 в.	"	" " "
127.	Кър. Василев	26 в.	"	" " "
128.	Бл. Сидеров	25 в.	"	" " "
129.	Йон Йолков	60	"	" " "
130.	Йон Стефов	60	"	" " "
131.	Гюргя Митрева	18	"	" " "
132.	Спас Наумов	18	"	" " "
133.	Хр. Сотиров	19	"	" " "
134.	Бл. Серафимов	30	"	" " "
135.	Сим. Серафимов	22	"	" " "

136.	Ник. Леков	81	"	"	"
137.	Бл. Леков	73	"	"	"
138.	Ст. Блажев	18	"	"	"
139.	Йонче Георшев	20	"	"	"
140.	Вас. Грозданов	70	"	"	"
141.	Вл. Трайков	25	"	"	"
142.	Став. Трайков	14	"	"	"
143.	Яне Шитрак	46	"	"	"
144.	Ив. Найдев	17	"	"	"
145.	Богоя Иванов	35	"	"	"
146.	Цв. Сърбинова	40	"	"	"
147.	Коста Христов	22	"	"	"
148.	Христойца	53	"	"	"
149.	Ст. Мойсов	70	"	"	"
150.	Мицко Мирчев	35	"	"	"
151.	Коле Мирчев	21	"	"	"
152.	Геор. Петров	73	"	"	"
153.	Миле Георев	20	"	"	"
154.	Спиро Митрев	48	"	"	"
	с. Куратица				
155.	Йон Секулов	63	22.	VIII	при фурната
156.	Кър. Огненов	40	"	"	"
157.	Сил. Търпов	58	31.	VIII	Маркови куки и Давидов дол
158.	Наум Петров	82	"	"	"
159.	Хр. Ботунов	40	"	"	"
160.	Христойца	?	"	"	"
161.	Спаса Найдера	2	"	"	"
162.	Кър. Митрев	3	"	"	"
163.	Гинойца Котовска	50	"	"	"
164.	Сава Кръстанева	8	"	"	"
165.	Тасейца Кръстанева	51	"	"	"
166.	Кита Кръстанева (дъщ[еря])	10	"	"	"
167.	Йон Стефанов	22	"	"	"

168.	Ник. Стефанов	12	"	"	"
169.	Анг. Милошов	35	"	"	"
170.	Менка Йочева	10	"	"	"
171.	Сандре Янев	18	"	"	"
172.	Дичойца Митрева	25	"	"	"
173.	Мих. Дичов	1	"	"	"
174.	Анд. Настев	11	"	"	"
175.	Цв. Спиоров	20 в.	"	"	"
176.	Трайче Иванов	70	"	"	"
177.	Евт. Стоянов	14	"	"	"
178.	Косте Йорданов	12	"	"	"
179.	Стоян Наумов	82	"	"	"
180.	Настойца Секулова	60	"	"	"
181.	Георг. Йосифовска	27	"	"	"
182.	нейно некръстено дете	26 дена	"	"	"
183.	Дим. Котовска	60	"	"	"
с. Косел					
184.	Хр. Траянов	23	20. VII	до Елш[ани]	"
185.	Пет. Ангелов	43	VII	в село	"
186.	Наум Пачешков	50	VII	до село	"
187.	Цв. Терзов	64	"	"	"
188.	Хр. Шандов	32	31. VIII	Рашанец	"
189.	Фил. Велянов	35	"	"	"
190.	Горян Милев	31	"	"	"
с. Сируля					
191.	Дамче Георев	13	31. VIII	в къщи	"
192.	Миле Мирчев	64	"	"	"
193.	Коста Милев	30	"	"	"
194.	Коста Костев	?	"	"	"
195.	Йонка Милева	37	"	"	"
196.	Гюргя Милева	5	"	"	"
197.	Димо Нечков	80	"	"	"
198.	Зугра Андреева	12	"	"	"

199.	Велика Николова	15	"	"	
200.	Уст. Климов	7	"	"	
201.	Сотира Димушев	23	"	"	
202.	Янейца Донева	35	"	"	
203.	Кл. Попов Йонов	27 в.	"	"	
204.	Спас Димов	35 в.	"	"	
205.	Стоян Трифонов	30	"	"	
206.	Цв. Анастасов	16	"	"	
207.	Велика Анастасова	40	"	"	
208.	Мара Анастасова	13	"	"	
209.	Христина Спирова	20	"	"	
210.	Тодор Георев	60	"	"	
	Дим. Търпев	30 дни			
211.	Кл. Тодоров	—	31. VIII	една и съща	
212.	Таса Христова	15	"	"	
213.	Василица Митрева	—	"	"	
214.	Петре Василев	15	"	Маркови куки и Давидов дол	
215.	Цв. Милев	16	"	"	
216.	Йонка Милева	—	"	"	
217.	Сотира Митрева	23	"	"	
218.	Цв. Пейчинова	15	"	"	
219.	Блаж. Стефанова	50	"	"	
220.	Сандр. Блажева	23	"	"	
221.	Сандре Целев	13	"	"	
222.	Войдан Траянов	18	"	"	
223.	Лаз. Траянов	15	"	"	
224.	Атанас Георев	82	"	"	
225.	Тод. Николов	2	"	"	
226.	Стефан Трифонов	22	"	"	
227.	Дете от Петкана Бимбилева от няколко дена,	}		некръстено	
228.	Дете от Наума Целев				
229.	Дете от Галиб Косте Милев				

	с. Д. Лакочерей		
230.	Спасе Митрев	—	„ в селото
	с. Тřebенища		
231.	Петре Пискулов	30 в.	21. VII Трагорчев рид
232.	Илия Христов	35 в.	„ „
	с. Оровник		
233.	Вел. Бошков	35 в.	21. VII Трагорчев рид
	с. Горенци		
234.	Бл. Ситников	25	31. VIII Гърмеш[ница]
235.	Косте Спиrow	56	IX р. Сатеска
	с. Волино		
236.	Насто Короски	55 в.	25. VII до селото
	с. Ливада		
237.	Кръст. Алабашев		
	с. Брежани		
238.	Илия Миленков	26 в.	21. VII Напеските
239.	Войдан Кърстанов	72	14. VII в село
240.	Стоян Кърстев	20	31. VIII Гърмеш[ница]
241.	Наум Радев	76	13. IX в село
	с. Велмей		
241.а	Ст. Корунов	68	24. IX Вироите — извадени очите
242.	Ст Георев	71	„ „ „ „
243.	Сил. Котев	67	„ „ „ „
244.	Мито Иловски	96	„ „ „ „
245.	Петре Илевски	78	„ „ „ „
246.	Чаче Трайчев	65	„ „ „ „
247.	Саве Сърбинов	58	„ „ „ „
248.	Митре Андреев	86	„ „ „ „
249.	Насто Глигоров	29	„ Велик дол
250.	Ив. Славковски	47	„ Сухи дол
251.	Сърб. Ангелев	53	„ „ „ „
252.	Хр. Кърстанов	26	„ „ „ „
253.	Йон Церанин	33	„ Крапчи

254.	[Йон] Караблажев	98	"	"	
255.	Пера Илова	—	"	"	
	с. Лешани				
256.	Цв. Джебинков	25 в.	19.	VIII	до „Сви Светих“
257.	В. Ангелица	75	20.	VIII	Кошарите
258.	Наум Шокаров	—	"	"	
259.	Кр. Стефанов	—	"	"	
260.	Хр. Трайков	60	22.	VIII	
261.	Свец. Васил п. Ангелов	42 в.	14.	IX	Сърница
262.	Коте Мучов	60	14.	IX	Кур[атишки] р[ид]
263.	Милуш Николов	56	X		Сир[улски] р[ид]
	с. Злести				
264.	Сил. Андреева	35 в.	21.	VII	Сир[улски] р[ид]
265.	Косте Цоков	30	20.	VIII	в село
266.	Йончо Йосифов	25	"	"	
267.	Йор. Тасев	30	"	"	
268.	Йос. Йончев	16	"	"	
269.	Ил. Марков	80	"	"	
270.	Насте Рамаевски	80	"	"	
271.	Куз. Локовски	75	"	"	
272.	Томе Кузманов	27	"		с. Лако[черей]
273.	Трена Йонова	18	20.	VIII	в село
	с. Белчица				
274.	Як. Христов	35 в.	21.	VII	Сел[ското] бач[ило]
275.	Хр. Митрев	40	30.	VII	в село
276.	Стоян Павлев	40	"	"	
277.	Нейко Наумов	80	"	"	
278.	Вел. Силянов	37	31.	VIII	Кур[атишки] р[ид]
279.	Кара[м]фил Костев	28	7.	VIII	с. Велмей
280.	Целе Шакирев	37	20.	VIII	до манастиря
281.	Миле Петрев	70	20.	VIII	до „Св. Свети — съсечени
282.	Тане Митрев	40	"	"	
283.	Триф. Танев	32	"	"	
284.	Анд. Георгиев	35	"	"	

с. Горко поле			
285.	Йончо Лукачовски	40	" в село
с. Ботун			
286.	Сп. Вълканов	50	21. VII до Треб[енища]
287.	Стоян Богданов	17	" "
288.	Хр. Петрев	20 в.	23. VII в село
289.	Христана Петрева	45	" "
290.	Косте Апостолов	12	" до Треб[енища]
291.	Цв. Йончев	7	" "
292.	Наум Нацев	80	VIII до селото
293.	Пет. Митрев	80	" "
294.	Ленка Костова	7	" "
295.	Ст. Костов	100	" "
296.	Спаса Паункова	14	" "
297.	Анд. Стефанов	30 в.	" "
с. Цървена вода			
298.	Хр. Трайчев	65	25. VII в село
299.	" Китанов	36	" "
300.	Беле Цветков	27	" "
301.	Арсе Божинов	28	" "
302.	Яне Марков	60	с. Песочани
с. Слатино			
303.	Неде Христов	50	27. VII в селото
304.	Йон Петрев	40	" "
305.	Огнен Мойсов	60	" "
306.	Гюргя Секулова	80	" "
307.	Дамян Стойков	85	" "
308.	Кита Димитрова	30	" "
309.	Вел. Котев	75	" "
310.	Стоян Томев	60	26. VIII под селото
311.	Темел Янкулов	30	" " "
312.	Димо Угринов	60	27. VII " "
313.	Йон Томев	40	25. IX Гол[ема] лив[ада]

314.	Дабe Христов	18	"	"	"	"
315.	Георг. Търпчев	37	3.	VIII	под селото	"
316.	Кър. Божинов	60	6.	VIII	"	"
	Спаса Илиова	56	27.	VIII	"	"
	с. Оздолени					
317.	Трифоница Миовска	105	23.	VII	в къщи	"
	с. Сошани					
318.	Димо Влaвчев	60	23.	VII	в селото	"
	с. Издеглаве					
319.	Миле Смилев	15	26.	VII		"
320.	Спиро Блажев	40		IX	до Песочани	"
321.	Лаз. Сотиров	45	"	"	"	"
322.	Кр. Шулев	50	"	"	"	"
	с. Сливово					
323.	Андрей Стефанов	85	12.	VIII	в село	"
	с. Ърбино					
324.	Ангелица	95	28.	VII	в село	"
325.	Янкула Стaмболджиева	86	"	"	"	"
326.	Неде	90	"	"	"	"
327.	Хр. Ташевски	47	23.	VIII	Мрамор	"
328.	Стойна Ташевска	45	"	"	"	"
	с. Мраморец					
329.	Спасе Василев	30	21.	VII	Озд[олени]	"
330.	Хр. Матев	20 в.	26.	VII	в село	"
331.	Трайче Димитров	25 в.	"	"	"	"
332.	Гълаб Максимов	27 в.	23.	VII	Мраморско	"
333.	Ст. Тасев	35 в.	"	"	"	"
334.	Гъркина Сотирова	12	"	"	"	"
335.	Кръстаница Стойчева	75	"	"	"	"
336.	Кoфил Павлев	30		VIII	Църв[ица]	"
337.	Янакия Николова	35	29.	IX	Тур[ийски] рид	"
338.	Стоян Иванов	27	"	"	Опален	"
339.	Здраве Христов	75	"	"	до сел[ото]	"

340.	„ Настов	80	„	„
341.	Стоян Матев	25 в.	„	Опален
342.	Сераф[им] Кръстев	34 в.	„	„

с. Турье

343.	Янко Георев	40	12. VIII	в село
344.	Кърстина Милошова	80	„	„
345.	Алеко Петрев	15	26. IX	до село

с. Лактине

346.	Вел. Камберов	80	28. VII	в село
347.	Андр. Митрев	55	„	„
348.	Стоян Тодоров	30	29. IX	„

с. Годивье

349.	Димо Аврамов	70	22. VII	в село
350.	Угрин Филипов	76	„	„
351.	Саве Шоков	78	„	„
352.	Угринаца Филипова	70	„	под село
353.	Йонче Андреев	35	„	в къщи
354.	Сим. Петров	30	„	„
355.	Гюрчин Кузманов	90	28. VII	„
356.	Стана Стойкова	60	3. VIII	„
357.	Наум Савев	50	28. VII	в село

с. Збъжде

358.	Дане Петков	20	23. VII	в село
359.	Нове Силянов	20	17. VIII	„
360.	Йон Кръстанов	70	„	„
361.	Хр. „	75	„	„
362.	Кър. Петковски	84	„	„
363.	Траян Дамянов	80	17. VIII	„
364.	Цв. Андреев	80	„	„
365.	Рафаил Блажев	35 в.	28. VII	при Върб[яне]
366.	Вел. Димов	67 ч.	31. VIII	Гърмешн[ица]

с. Локов

367. Ило Траянов 30 25. VII до селото
 368. Косте Цветанов 45 13. VIII " "
 369. Йоница Димовска 43 " "

с. Присовяни

370. Постол Петков 75 23. VII в село

с. Ържано

371. Цв. Илова 45 22. VII в село
 372. Божиница Илова 24 " " "
 373. Стойна " 12 " " "
 374. Тома Постолов 55 " " "
 375. Петре Наумов 30 в. " " "
 376. Наум Танев 55 в. 23. VII
 Коте Марков 51 25. VIII

с. Селце

377. Ив. Мартинов 24 в. 21. VII при Кулата
 378. Алексо Кузманов 24 в. " " "
 379. Цв. " 18 в. " " "
 380. Секуле Томев 32 в. " " "
 381. Вело Дуков 22 в. при Кулата
 383. Ив. Сърбинов 35 в. " " "
 384. Пере Караджа 32 в. " " "
 385. Петре Попов — 22. VII Цър[ни] к[амен]
 386. Сим. Божинов 25 в. 23. VII
 387. Кър. Йовков — 25. VII в Деб[ърца]
 388. Нико Йовков 26 14. VIII Мрам[орец]

с. Буринец

389. Спасе Ангелов 22. VII Църни камен
 390. Вело Шарев " "

Стружки район**гр. Струга**

391. Целе Милев в. 23. VII Т[аш] Мор[оруница]
 392. Кърстан Алабашов в. 21. VII до Стру[га]

с. Вевчани

393. Пандел Радинов в. 1. VIII в къщи
394. Алеко Кленярец в. " "
395. Пет. Тодев в. " "
А. Х. К. Шекутков Гягато

с. Лъжани

396. Лам. П. Иловски в. 23. VII Т[аш] Морун[ища]
397. Ст. П. " в. " " "
398. Г. П. " в. " " "
399. Постол Алаулев в. " " "
400. Косто М. [Алаулев] в. " " "
401. Г. Недев в. " в село
402. Кл. Профиров в. 6. VIII Речки рид
403. Хр. Попов 80 31. VIII " "
404. Тане К. Попов в. " " "
405. Кл. Х. Попов в. " " "
406. Тоде Х. Попов в. " " "
407. Косто М. Попов в. " " "
408. Киро Т. Попов в. " " "
409. Власе П. в. " " "
410. Г. Профиров в. " " "
411. Яков Танев в. " " "
412. Спасе Стефов в. " " "
413. Митре Петров в. " " "
414. Насто Стефанов в. 23. VII Т[аш] Мор[уница]

с. Мишлешово

415. Янчо Крежулев в. 21. VII Трагорчев рид
416. Мигре Прентов в. " " "
417. Наум Прентов в. " " "
418. Г. Н. Прентов в. " " "
419. Стоян Каймак 23. VII в село
420. Петко Каймак " " "
421. Косто Каймак " " "

422.	Спиро Мижимак		"	"	
423.	Йонче П. Каймак		25.	VII	"
424.	Хр. Прентов		"	"	
425.	Сп. Гика		VIII		Галичица
426.	Янче Шулев		"	"	
	с. Мороница				
427.	Ило Стефов		23.	VII	Меш[ейца]
428.	Митре Йосифов		IX		в село
	с. Драслайца				
429.	Г. Митрев	32 в.	23.	VII	Т[аш] Мор[орунница]
430.	Наум Николов	40 в.	"	"	"
431.	Андр. Илов	30 в.	"	"	"
432.	Кър[сте] Климов	47 в.	"	"	"
433.	Евт[им] Христов	25 в.	"	"	"
434.	Траян Танев	31 в.	"	"	"
435.	Вас[ил] Стоянов	26 в.	"	"	"
436.	Стоян Костев	55	"		до селото
437.	Хр. Плакян				до селото
438.	Авр[ам] Андреев	20			" "
439.	Богдан Йованов	50			" "
440.	Ило Крушар	50	23.	VII	до село
441.	Нико Пекинец	60	"		Треб[нища]
442.	[Нико] Климов	50	"		"
443.	Насте Митрев	45 в.	6.	VIII	Горица
444.	Митре Стефов	28 в.	31.	VIII	Гърм[ешница]
	с. Т[аш] Морунница				
445.	Пет. Тодоров		в.	23.	VII до сел[о]
446.	Сим. Петков		"	"	"
447.	Николица Несторова		"	"	"
448.	Анг. Яковчева		"	"	"
449.	Стоян[ка] Илова		"	"	изгорена
450.	детенце		"	"	"
451.	Симон Петкова		"	"	"

452.	Кр. Тасев		в. 6. VIII	Горица
453.	Наум "		в. " "	" "
454.	Исак Стрезов		в. III " I	" "
	с. Глобочица			
455.	Хр. Иловски		23. VII	в село
456.	Хр. Ангелкова		"	удавена
457.	Кърстана Илова		в. " "	" "
458.	Наум Нелов		в. 6. VIII	Горица
459.	Панде Мартинов		в. " "	" "
460.	Йос. Иовев		в. " "	" "
461.	Милан Дуков		в. " "	" "
462.	Сер[афим] "		в. " "	" "
463.	Йонче Христов		в. " "	" "
	с. Луково			
464.	Косто Велков	27 в.	6. VIII	Гор[ица]
	с. Безево			
465.	Кръстю Павлев		в. 6. VIII	Гор[ица]
	с. Ябланица			
466.	Заф. Григоров	73	28. VII	в село
467.	Спасе Георев	18	"	само ранен
468.	Кл. Зафиров	25	"	" "
469.	Бимб[ил] Дуков	23	28. VII	до село
	с. Завой			
470.	Стоян Шутев	70	23. VIII	в село
471.	Тасе Василов	70	"	"
472.	Коле Янев	20 в.	31. VII	Рагозани
	Охрид			
473.	Георе Шокеров	40	26. VIII	в „Св. Петка“
	с. Върбани			
474.	Наум Силянов	60	28. VII	в село
475.	Митре Марков	46	"	"
476.	Кр. Смилев	23	"	"
477.	Найдейца	52	"	"
478.	Илинка Стефова "	63	"	"

Забележка (частни)

22. IV. [1]904. Тъй като комитетата не е в положение да осуети реформите¹⁶ вследствие на обстоятелствата непременно трябва да се обърне внимание, за да се възползуваме от тези реформи, като направим усилия да се турят добри служачи.

Четите во всички околии да съществуват, докато се види резултата от въведените реформи и докато го изискват обстоятелствата. Да се установят чети в [ъв] всички околии с интелегентни ръководителни сили. Числото на четниците да не бъде по-голямо от 10. Целта на четите да бъде чисто агитационна. Да се запази и въдвори старият ред и да се употребят старания за да не стават сблъсквания и да не се произвеждат никакви акции временно до въвеждането на реформите. Да се спре нахлуването на чети от Княжеството.

Горна Копачка*:

Лафчани — Дешегубица; Кленоец — Попоец; Малковец, Иванчища, Елховец — Реката; Галичник — Битоша; Янче — Сушица; Рогози — Селце — Тресанче, Лазарополе, Гаре Осъм, Мелничане — Маврово, Вълковия — Беничица, Богдево, Клекарница, Селце, Брое от „Свети Иван“ манастира.

Района на Арса Китевски:

Ращани — Осом, Кнежино — Яорео, Добреноец, Подвис, Пополжани, Видрани, Бъждени — Юдово, Свинища — Козица, Белица, Кладник, Доленци — Карабуница, Вранещица — Матища и Св. Богородица (манастира).

Станции в Копачка

Во Подвис — Огнен.

Лафчани — Стефанов Нико, Смиле Георгиев и Деян Робе.

Душегубица: Пено, Трене Филипов, Нино.

Малковец: Миладин.

Иванчища: Деян, Дичо, Арсо.

Елховец: село: Поп Фидан.

Юдово: : Арсения, братя Дукови, Андон Войводата

Кленовец: Йованче.

I. За да се контролират действията на отоманското правителство относително реформите ще се назначават при генерал Хилми паша особени цивилни агенти от Австрия и Русия, които ще придружават инспектора навсякъде, които ще обърнат неговото внимание за нуждите на християнското население да предадат особените съвети на посланиците в Ца-

* Шифрован текст.

риград и да информират тяхните правителства от [в]сичко което става в Македония.

Като помощни органи на тези агенти ще се назначат секретари и драгомани, които ще изпълняват тяхните заповеди и затова ще бъдат опълномощени да обикалят казите, за да изпитат населението на християнските села, да надзирават правителствата на казите. Понеже задачата на цивилните агенти се състои за да се грижат за изпълнението на реформите и за успокоение на населението, то ще се назначават за две години.

Високата порта ще заповяда на правителството си да се дадат всякакви леснотии, за да могат да изпълняват мисията си.

II. Понеже реорганизацията на турската жандармерия и полиция е една от най-важните причини за смущенията на страната, то е много нужно за да се търси изпълнението на тези реформи.

Пред вид, че онези малцина шведски и други офицери, които са досега назначени не знаят, нито езикът, нито пък познатат обстоятелствата на страната, не можеха досега да се направят полезни, то е желателно да се направят следующите изменения и притурки на бившите реформи:

а. Задачата на реорганизацията на жандармерията в трите вилаета ще му се повери на един генерал в турска служба от чужда народност, комуто ще се дадат и други офицери от всичките сили, които разделят каазите дето ще развият тяхното действие, като контролни органи, инструктори. Същевременно ще бъдат те в състояние да ревизират поведението на войските спрямо населението.

б. Тези офицери могат да имат право според нуждите да търсят едно известно число от офицери и унтерофицери от чужда народност.

III. Щом се смири страната ще се търси от правителството едно изменение на териториалната сигурност на управителните каази в смисъл на по-редовно групиране на разните народности.

IV. Същевременно ще се търси реорганизацията на административните и съдебни учреждения, за които се вижда желателно да има достъп на тукашните християни, за да се развива (локална) автономия.

V. В главните центрове на вилаетите ще се назначи смесена комисия за изследвание на направените политически и други престъпления от еднакво число християни и турци членове. В тези комисии ще бъдат членове австрийския и руски консули.

VI. От турското правителство ще се търсят следващите помощи:

а) Да се наместят избягалите жители в отечеството им.

в) За подкрепление на изгорените християни.

с) За преправяние на къщите, църквите и училищата, които са изгорени през въстанието от турците. Комисиите, в които ще присъствуват и християни-първенци ще решават за сумите. Австрийските и руските консули ще надзирават тези комисии.

VII. Християни жители които са изгорени и съсипани от турските войски ще се освободят за една година от [в]сякакви данъци.

VIII. Повторно се задължава турското правителство не само онези от февруари (903) дадените реформи, но и други реформи, които се мислят за нуждни трябва без никакво отлагане да се изпълнят.

IX. Повечето зверства и злоупотребления са извършени от илявето*, затова ще се освободят и повторно няма да се събират.

Подведомствени на Стружката революционна околия остават следните села: Струга, Мишлешово, Моройша, Лъжани, Драслайца, Биджово, Ливада, Ташмуруница, Глобочица Вранища Лин, Влай, Раждожа Вишни, Белица, Вехчани, Подгорци, Боровец, Лабуница, Ябланица, Пискупщина, Безево, Нерези, Луково Модрич и Дренок.*

Останали монокли при следните лица в района:

1. Гюрчин Чортев — бинок[ъ]л
2. Йорданов, Наско от Брежани — монок[ъ]л селски.
3. Паунко от Лешани — монок[ъ]л.
4. Стоян Настов от Опейнца — бинок[ъ]л.

[...]

Изнесени са с разните четници във от района ни монокли и бинокли чрез:

1. Войв[одата] Ник. Митрев — голям бинок[ъ]л.
2. „„ — 44 См[иле] Войданов 2 „—“
3. „„—“„ Цв. Недялков 1 монок[ъ]л
4. „„—“„„ Деан [Димитров] 1 бинок[ъ]л
5. 44—“„ Тасе [Христов] 1 бинок[ъ]л и 1 монок[ъ]л
6. Лактинчината (3) 1 монок[ъ]л

1904 г. Сметка на Горското Районно Началство

Съгласно* писмото на Донча от Добрич со дата първи февруари при заминаването им во България занесли са със себе си следните суми:

Л[ири] т[урски]

1. Дончо в брой
2. Чакъров, Александър

Гроша

10 045 —
5 640.20

* Турски резервни войски, запасна войска.

* Текстът е шифрован.

3. Цветинов, Мелхисадек	6 454
4. Димитров, Лазар	1 188
	<hr/>
[В]сичко гроша —	23 327.20
I. Съгласно същото писмо разнесенi са били от същите лица:	
1. Кецкаров, Донче	6 228.35
2. Александър Чакъров	1 205
	<hr/>
Пренос —	7 433.35
3. Цветинов, Наум	3 754
	932
4. Лазар Димитров	12 119.35
От същата сума Чакъров е дал в София на Кирил Пърличев шест наполеона, за да прати на Охридското бюро.	
Забележка: Подробна сметка за всички направени от тях разноски в особен тетрад са предали на софийските представители [Христо] Матов и [д-р Христо] Татарчев.	
II. Во същото писмо съобщава, че от сумата двадесет и три хиляди, триста двадесет и седем и половина, която са имали казаните лица, прибрал е самия Дончо, с изключение на една сума от две хиляди и седемстотин гроша, които са останали [ли] у Цветинов. Ето още други разходи:	
1. Пратени в Охрид чрез Точкова 30 л. 2 820. . .	
2. Обличане и разноски за пратените в София четници	3 251. . .
3. Налично останали при Цветинов	2 700
	<hr/>
	8 771
+ разходите от I	12 119.35
двадесет хиляди и осемстотин и деветдесет и 35/40 гр.	20 890.35
За уравнение на сумата останали у Донча. . .	
	2 436.25
	<hr/>
	23 327.20
На 10. I. 904 г. Дончо разходил за четниците намиращи се в Добрич 13 1/2 лева	67
Освен тая сума даде на Ангел Узунов 15 № d'ог	1410
	<hr/>
	1477
[. . .]	
Пренесени от миналата страница	1477
Останали налични у Кецкаров	959.25
	<hr/>
	2436.25

Кецкаров е изтеглил от Софийския комитет още две хиляди лева. От тая сума внесъл е в Охридската каса следните суми:

1) 27. XI. чрез Тупареви и Йонче Патчев 25 № d'ог лева ср[ебърни] 522 1/2 гр. л[ири] т[урски]

2350

За по пощата платил 11 1/4 лв. ср.

2) Чрез Никола Филипчев в София

20 № d'ог 411 3/4 лв.

1880

4230

3) От заплатата му срещу разписка да се приберат 20 л[ири] т[урски] 470 лв.

2160

6390

Забел[ежка]. Съгласно писмото на самия Кецкаров във сметките на района ни намират се при него сумата 594 1/2 лева сребро и още 959 гр. 25 пари л[ири турски] въвн 15 (петнадесет) наполеони, определени за Ангел Узунов.

Дончо Белградски дължи на градската каса:

л[ири] т[урски] гр.

1. От останалите суми при него 959.25

2. 15 № d'ог на Ангел Узунов 1410

3. 594 1/2 лв. сребро.

[...] Мелхисадек или Анастасов Цветинов, Наум дължи на горската каса, съгласно представената сметка на Кецкаров с писмото му от 1. II. 1904 г.

ЗЕЛ

Имал при себе си когато е заминавал за Църна гора гр. л[ири] т[урски] 6454

ДАЛ:

1. За разходи съгласно представената му сметка пред другарите в София и тая на Матов и Татарчев.

гр. л[ири] т[урски] 3754

2. Пратени на Охридското бюро чрез Патчев осем наполеона 752

[...]

Псевдоними на разните села в Охридската околия

1. Велгощи — Боговица	14. Белчишта — Нивища
2. Опеница — Тотещи	15. Ърбино — Търново
3. Куратица — Коняри	16. Сливово — Дебрища
4. Требенища — Сламарница	17. Мраморец — Плочища
5. Горенци — Крушища	18. Турье — Старчища
6. Мешеица — Хайдуково	19. Лактине — Сливен
7. Ботун — Река	20. Годиве — Старово
8. Цървена вода — Раково	21. Върбяни — Дупица
9. Лешани — Слива	22. Збъжде — Давидово
10. Брежани — Железнец	23. Ържано — Павлово
11. Велмей — Кула	24. Локов — Юнец
12. Оздолени — Манчево	25. Присовяни — Буково
13. Слатино — Орлица	26. Селце — Круя.

- [...]
- VI. Охрид — Лайпциг: председател Момзен, секретар —
Вирхов, касиер — Марк.
- VII. Елбасан — Цюрих: председател — Ливингстон, секретар
Франклин и касиер — Морган.
- VIII. Дебър — Мугден: секретар Невски.
- I. Ерусалим — Пиемонд.
- V. Ресен — Пловдив — Шифилда.
- VI. Кажени — Прилеп — Краков.
- III. Сливен — Крушово — Мексико.
- IV. Варна — Кичево — Плоещ.
- IX. Мадрид — Лерин — Алжир.
- X. Хартум — Костур.

— — — — —
 ” ” ” — — —
 Кпандопулос, Йосиф Ариматейски и Браян именува се Да-
 мян Груев.

НБКМ—БИА, ф. 583, а. е. 56, л. 1648—1835. Оригинал. Ръкопис.

БЕЛЕЖКИ

¹ Публикува се за първи път, с изключение на незначителен откъс под заглавие „План за въстание на разните райони в Охридско“. Вж. Сборник 50 г. Илинденско въстание. С., 1953, с. 80—82.

Бележките са водени непосредствено след въстанието в по-голямата част през зимата на 1903 г. когато Хр. Узунов е пребивавал в Охрид като нелегален. Съвсем накратко, почти конспективно в хронологически ред проследява историята на Охридската революционна организация от нейното създаване през 1894 г. до потушаване на въстанието. Вероятно Узунов е замислял да напише история на революционното движение в Охридско. Някои имена и факти в бележника са дадени с шифър. Те са дешифрирани от брат на войводата — Ангел Узунов. Всички листа в бележника не са изписани (л. 2, 6—94, 109, 115, 121—124, 130, 136—139).

² Това е първата организирана акция на революционния комитет в града.

³ С установяването на Груев в Битоля, през 1900 започва нов етап в развитието на Битолския революционен окръг. Той подпомага заздравяването, развитието и активизирането на окръжната организация и съживява дейността на комитетите в окръга. Вж. Материали за историята на Македонското освободително движение, кн. 5. Спомени на Дамян Груев и. . . С., 1927. с. 21.

⁴ Дебърца е планинска местност на север от Охрид между планините Копараница и Плакянската, на юг до Турянската планина и Кичевската каза, на север и запад се простира до областта Малесия и пл. Караторман. Дели се на две части Северна — Горна Дебърца и Южна — Долна Дебърца.

⁵ Доставка се оръжие през Струга—Дебър—Елбасан и на юг през гр. Подградец.

⁶ Вероятно става въпрос за доставянето чрез окръжния център в Битоля на революционна литература като издавания в Битоля литографиран вестник „На оръжие“ и вестници и книги изпращани по канал от София.

⁷ Войвода на ревизионна чета, изпратена от задграничното бюро на ВМОРО в София и лично инструктирана от Г. Делчев. Четата има задача да ревизира състоянието на четнишкия апарат в Битолския революционен окръг и ръководи военното обучение на населението. През есента на 1902 пристига в Битолско. В Охридско Давидов с ревизионната чета преминава в началото на м. март. Пада убит на 15 март при с. Оздолени.

⁸ Планинска местност на север от Струга, граничи на север с Дебърската кааза, на юг със Стружкото поле, на запад с р. Дрим и на изток с местността Дебърца.

⁹ На юг от Охрид, по източното крайбрежие на Охридското езеро.

¹⁰ По западния бряг на р. Дрим.

¹¹ Поради допуснати своеволия от страна на кичевския войвода Й. Пиперката, окръжното революционно бюро в Битоля изпраща члена на бюрото Г. Попхристов за обследване на случая и мъмрене на Пиперката.

¹² Местност, между селата Речица, Куратица, Свинище, където е бил организиран лагер на населението избягало от изгорелите околни села, лагерът просъществувал повече от месец. Поради предателство турците средоточават в края на август около 9 хилядна войска срещу която на 31 август няколко революционни отряда водят целодневно сражение в защита на беззащитното население. Това е най-голямото сражение в Охридския въстанически район и е завършило с нечувана жестокост към беззащитното население.

¹³ Авторът не е завършил бележките, л. 26—94 са неизписани.

¹⁴ От л. 95 до 104 с друг почерк е записан Правилника за четите на ВМОРО от 1902 г. Върху текста има бележки с почерка на Хр. Узунов. Вероятно той е подготвен от автора за Прилепския окръжен конгрес през 1904 г., на който Узунов е секретар.

¹⁵ Със същия почерк е записан „Въстаническият дисциплинарен устав“ изработен от Б. Сарафов и Д. Дечев приет на Смилевския конгрес на 24 април 1903 г. Оригинал от дисциплинарния устав не е запазен.

¹⁶ Става въпрос за Мюрцщегските реформи изработени през септември 1904 г. при срещата на австроунгарския и руски императори в щирийския гр. Мюрцщег. Реформите са съвсем ограничени и частични и са предизвикали голямо разочарование сред християнското население в Македония.